

Besturenraad

DE ORGANISATIE VAN HET
CHRISTELIJK ONDERWIJS

SBM

Maandblad van de Besturenraad voor
managers, bestuurders en toezichthouders

juni 2007 nummer 10

Psycholoog Martine Delfos over ongezonde seks 6

Besturenraad vernieuwd de toekomst in 8

Bestuurders en de werkvloer 10

Verbieden of niet verbieden, dat is de (kleding)kwestie 14

Regiecentrum godsdienst als examenvak 18

BESTUREN LATEN KWALITEITSZORG LOPEN 12

Een dynamische leeromgeving voor bestuur, management en schoolleiders van alle sectoren in het christelijk onderwijs. Dat biedt de Vliet Academie, het opleidingsinstituut van de Besturenraad.

De combinatie van een persoonlijke aanpak, werkplekleren, coaching en aansluiting bij de identiteit van uw onderwijsinstelling maakt de Vliet Academie uniek.

Een compleet overzicht van onze leergangen en cursussen in het cursusjaar 2007-2008 vindt u in onze brochure.

Colofon

SBM is het maandblad van de Besturenraad, de organisatie van het christelijk onderwijs. Wij vertegenwoordigen scholen, directeuren, besturen en raden van toezicht bij overheden en andere instellingen. Wij verlenen diensten rond de thema's onderwijs & identiteit, personeel & organisatie, financiën, huisvesting, communicatie & kwaliteit en maatschappelijk draagvlak. Bij de Besturenraad zijn 650 besturen aangesloten, met 2.250 onderwijsinstellingen en meer dan 800.000 leerlingen en studenten in het basis-, speciaal, voortgezet onderwijs, bve, hoger en wetenschappelijk onderwijs.

Redactie

Grada Huis (eindredacteur)
Guido de Bruin (coördinerend redacteur)
Corine de Reus (beeldredacteur)
Elise van Bokhorst
Hans Bruggeman
Kees Jansen
Anne-Els Valstar
Anneke de Wolff

Redactieadres

Oosteinde 114
Postbus 907, 2270 AX Voorburg
E-mail: gdebruin@besturenraad.nl

Vormgeving

Ontwerpwerk, Den Haag

Foto omslag

iStockphoto / René Mansi

Druk

Drukkerij Giethoorn ten Brink, Meppel

Abonnementen

SBM voor leden € 25,00
SBM voor niet-leden € 37,00
SBM met Thema voor leden € 35,50
SBM met Thema voor niet-leden € 51,00
Zonder schriftelijke opzegging voor
1 december van het lopende jaar worden
abonnementen automatisch verlengd voor het
daaropvolgende kalenderjaar. Voor informatie
en losse nummers: 070 348 11 48.

Copyright

Voor overname van artikelen of gedeelten
daarvan graag voorafgaand contact met de
redactie.

Disclaimer

Aan de informatie in dit magazine kunnen
geen rechten worden ontleend. De redactie is
niet verantwoordelijk voor de inhoud van de
advertenties.

ISSN: 1570-2332

SBM

Maandblad voor managers, bestuurders en toezichthouders
juni 2007 nummer 10

- 6 “We laten onze kinderen op een schandalige manier in de steek”**
Psycholoog Martine Delfos over ongezonde seks
- 8 Besturenraad vernieuwd de toekomst in**
- 10 “Ik weet precies wat leerlingen bezighoudt”**
Bestuurders in het onderwijs onder vuur
- 12 Zware opdracht voor het onderwijs**
Onderwijsverslag inspectie
- 14 Verbieden of niet verbieden, dat is de (kleding)kwestie**
- 16 Er zijn geen botsende waarden**
Opgroeien in twee culturen
- 18 Regiecentrum voor godsdienst/levensbeschouwing als examenvak**
- 20 Ruimte gevraagd bij invulling maatschappelijke stage**
- 24 Flitsend kennismaken met de Bijbel**
BibleDate voor het voortgezet onderwijs

rubrieken

4 Nieuws | 22 De Praktijk | 25 Column | 27 Nieuws Besturenraad

Forse minderheid voor afschaffing bijzonder onderwijs

Bijna een kwart van de ondervraagden in een onderzoek van Trendbox vindt dat bijzonder onderwijs op religieuze grondslag moet worden afgeschaft. De zevenhonderd respondenten gaven in de enquête in opdracht van de KRO hun mening over allerlei aspecten van opvoeding en educatie.

Nog niet de helft is het helemaal eens met de stelling dat zowel ouders als school verantwoordelijk zijn voor de opvoeding van kinderen. Vier op de tien vinden dat de school niet voor opvoe-

ding verantwoordelijk mag worden gesteld.

Slechts 17 procent meent dat de school haar taak als opvoeder serieuzer moet nemen. Verplichte opvoedcursussen voor ouders die volgens de school in gebreke blijven bij het opvoeden, krijgen de steun van een derde.

Een opvallende uitkomst is dat vooral ouders met thuiswonende kinderen voor- en naschoolse opvang primair als de eigen verantwoordelijkheid zien. Slechts 17 procent vindt dat de school een actieve rol moet spelen in het aanbieden daarvan,

tegen 24 procent van de respondenten zonder thuiswonende kinderen.

Als het gaat om de rol van ouders, openbaart zich een duidelijk verschil tussen opvoeders en mensen zonder thuiswonende kinderen. Met de stelling dat ouders tegenwoordig onvoldoende verantwoordelijkheid nemen voor de opvoeding van hun kinderen, is slechts 2 procent van de opvoeders het helemaal eens, tegen maar liefst de helft van de mensen zonder thuiswonende kinderen. Meer informatie op www.pers.kro.nl.

Computerende kinderen lezen beter

Kinderen die vaak voor hun plezier lezen, de computer gebruiken of televisie kijken, presteren beter bij begrijpend lezen. Te veel computergebruik en tv-kijken is echter negatief. Dat blijkt uit een onderzoek waarop pedagoog Mieke van Diepen promoveerde aan de Radboud Universiteit Nijmegen.

Van invloed op de leesprestaties van basisschoolleerlingen zijn verder de sociaal-economische achtergrond van de kinderen en het leesklimaat thuis. In scholen met een stimulerend klimaat, een goede teamgeest en een grote betrokkenheid van ouders lezen de kinderen beter. In scholen met veel kinderen uit gezinnen die minder welvarend zijn en/of een andere taal spreken, presteren kinderen minder goed, ongeacht uit wat voor gezin ze zelf komen. Verder zijn van invloed het aantal leesuren, het moment in het curriculum waarop aandacht is voor begrijpend lezen, en voorschoolse educatie. Opmerkelijk genoeg scoren leerlingen in kleinere klassen lager.

Commissie Leraren aan het werk

De tijdelijke Commissie Leraren, die minister Plasterk (Onderwijs) heeft ingesteld, komt al na de zomer met een advies over de aanpak van het lerarentekort en de positie en de kwaliteit van de leraar. Onder voorzitterschap van SER-voorzitter Alexander Rinnooy Kan buigen de leden zich over drie centrale vragen:

- Welke aanpak is voor de (middel)lange termijn het meest kansrijk om het aanbod van leraren (en ander onderwijspersoneel) te vergroten en de kwaliteit van leraren te versterken, de werkdruk te verminderen, het beroep aantrekkelijker te maken voor zittend en nieuw personeel en te komen tot een volwaardige professionele verantwoordelijkheid en rol van de leraar in de onderwijsinstelling?

- Welke (combinatie van) maatregelen kunnen op korte termijn al resultaat hebben (quick wins)?
- Welke procesaanpak en implementatiestrategieën zijn het meest effectief?

In de commissie zitten behalve onderwijskundigen als voorzitter Fons van Wieringen van de Onderwijsraad en andere deskundigen ook mensen uit de praktijk: Annet Kil-Albersen, voorzitter Stichting Beroepskwaliteit Leraren en jarenlang vmbo-docente, Harry Frantzen, onderwijsdirecteur vmbo van het Minkema College Woerden, Floor ter Wal, lerares aan de Delftse Montessorischool, Rudi Hoffman, vmbo-docent aan de Scholengemeenschap Lelystad en Leraar van het Jaar 2006, en Mustapha Daher, mbo-docent aan TeC Amsterdam.

Ouderinitiatieven voor gemengde scholen in de lift

Steeds meer ouders nemen het heft in eigen hand om scholen gemengder te maken. Tussen 1995 en 2006 telde het bureau Walraven & Haest 35 ouderinitiatieven, waarvan ruim de helft in 2006 van de grond is gekomen. In de meeste gevallen gaat het om een groepje ouders dat een school kiest en meer ouders gaat werven om hun kinderen bij die school aan te melden. Ook zijn er voorbeelden van groepjes ouders die eerst uitgebreid met twee of meer scholen spreken alvorens een gezamenlijke keuze te maken, en van schooldirecteuren die een ouderinitiatief van de grond tillen. Uit de inventarisatie van de initiatieven destilleert het bureau

negen aanbevelingen aan ouders en scholen:

- maak de school bekend in de buurt
- bespeel de media
- maak een wervende folder
- verzamel medestanders
- zoek subsidies, sponsors en projecten
- zorg voor een boeiend schoolleven
- houd geïnteresseerde ouders betrokken
- stel je als school open voor geïnteresseerde ouders
- zorg voor een goed werkend oudercomité

Meer informatie op www.gemengdescholen.nl.

Succesvol en moreel leiderschap hangen samen

Succesvolle managers zijn eerder geneigd hun macht op een moreel verantwoorde en sociaal acceptabele wijze in te zetten. Dit in tegenstelling tot minder succesvolle managers, die hun macht gebruiken voor eigen eer en glorie. Tot die conclusie komt Ber Damen, directeur Berenschot HRM, in zijn proefschrift, waarop hij is gepromoveerd aan de Universiteit van Amsterdam.

De imago-top-500 van het blad Management Team diende als basis voor de steekproef in het onderzoek. Tot de elf succesvolle organisaties behoren onder andere ABN AMRO, DSM, KLM, Siemens NL en NS. De controlegroep van gemiddeld succesvolle ondernemingen bestond uit onder meer Océ, Fugro, Ballast Nedam, CSM en Eneco.

In persoonlijke interviews met de topmanagers verzamelde Damen gegevens over de bewuste

motieven (beweegredenen) en onbewuste motieven (drijfveren) voor hun handelen. Topmanagers noemen prestatie het meest als beweegreden. Geld vindt 44 procent niet belangrijk; in de profitsector is dit percentage duidelijk hoger. Status is belangrijker dan geld, maar 38% procent zegt er geen enkel belang aan te hechten. Voor 31 procent is macht een belangrijke motivatie; ruim de helft geeft aan macht niet belangrijk te vinden en 13 procent ontkent dat macht belangrijk is.

Damen ontdekte verschil tussen beweegredenen en drijfveren. "Topmanagers worden veel meer dan zij toegeven vooral gemotiveerd door macht. Zij doen graag hun invloed gelden en geven graag sturing aan het gedrag van anderen." Andere motivatoren voor succesvolle managers zijn prestatie en affilatie (binding).

Communicatie slaat niet aan bij jongeren

Maar liefst 90 procent van de organisaties in Nederland is niet in staat om de jeugd te bereiken met de juiste boodschap. Dit stelt Roel Keizer, algemeen directeur van Aestron, bureau voor 'corporate en brand identities'. Aanleiding is een inventarisatie van de communicatie-inspanningen van organisaties met jongeren.

Voor de non-profit sector – scholen, brancheorganisaties, vrijwilligersorganisaties en gemeentelijke instanties – spreekt volgens Keizer de taal van de jongeren niet en weet niet hoe ze de jongerendoelgroep moet benaderen. "Met kekke taal en 'flitsende' gimmicks proberen ze jong Nederland voor zich te winnen. Tienduizenden communicatie-euro's worden verspild en de doelgroep blijft onbereikbaar."

Volgens Keizer wordt het tijd dat organisaties de jongeren interactief betrekken bij het communicatiebeleid. "Organisaties moeten praten met de jeugd en niet over de jeugd.

Organisaties moeten gebruik maken van de nieuwsgierigheid van de jeugd. In gesprek treden met eigen kinderen, kinderen van medewerkers en kinderen op scholen, doet organisaties de wereld van de jeugd beleven. Organisaties moeten afstand nemen van hun eigen beleavingswereld en door de ogen van het kind kijken. Op die manier komen zij tot een communicatieaanpak waarmee zij de doelgroep wel voor zich weten te winnen. Door in dialoog te treden met de doelgroep, eigen ervaringen te laten delen en vooral geen boodschap op te leggen."

Keizer voorziet dat het doelgroepgericht communiceren langzaam maar zeker gaat verdwijnen. Door alle digitale en technische ontwikkelingen gaan organisaties mensen grenzelozer aan zich binden. Als voorbeelden van nu noemt hij MSN en Apple: merken die worden gebruikt en gedragen door jong en oud over de gehele wereld.

Onderwijsjurist prof. mr. drs. Ben Vermeulen wordt per 1 februari 2008 lid van de Raad van State.

Vermeulen (1957) is sinds 1999 hoogleraar onderwijsrecht aan de Radboud Universiteit Nijmegen en hoogleraar staats- en bestuursrecht en onderwijsrecht aan de Vrije Universiteit in Amsterdam. Verder is hij lid van de Onderwijsraad en van de Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken.

Hogescholen moeten werkstress en rsi door beeldschermwerk blijven aanpakken, maant de Arbeidsinspectie. Een kwart doet nu niet genoeg tegen werkstress. Bij een derde van de hogescholen krijgen werknemers te weinig voorlichting over veilig beeldschermwerk om rsi te voorkomen.

Om orde te scheppen in de wildgroei aan ondersteunende functies in het onderwijs, stelt het Landelijk Platform voor Beroepen in het Onderwijs voor om in het beroep onderwijs-ondersteuner twee niveaus aan te brengen (mbo4 en associate degree). Het pedagogisch-didactisch aandeel bepaalt het niveau.

Minister Van der Hoeven (Economische Zaken) trekt in de komende 4 jaar 50 miljoen euro uit voor bedrijven die samen met onderwijsinstellingen nieuwe manieren van praktijkleren ontwikkelen. Zij kunnen een beroep doen op de nieuwe subsidieregeling Beroepsonderwijs in Bedrijf (BiB).

Business Games à la carte is van de vijf innovatieve ICT-projecten die staatssecretaris Heemskerk (Economische Zaken) met in totaal 6 miljoen euro ondersteunt. Het gaat om projecten in de zorg en het onderwijs waar ook burgers, bedrijven en andere organisaties in deze sectoren hun voordeel mee kunnen doen. Met Business Games à la carte kunnen onderwijsinstellingen games op maat ontwikkelen om studenten interactief kennis te laten maken met ondernemerschap.

“We laten onze kinderen op een schandalige manier in de steek”

Zijn we er gewoon opener over, of komt het daadwerkelijk vaker voor: onzedelijk gedrag door jonge kinderen? Volgens psycholoog en therapeut Martine Delfos is ongezond seksueel gedrag van kinderen een structureel probleem. “En niemand weet hoe er mee om te gaan.”

Tekst: Loek Mulder, Fotografie: Ron Zwagemaker

Op een school in Amersfoort betast een jongetje van twaalf een andere leerling. In Groningen schrijft de krant over twee jongetjes die merkwaardige seksspelletjes met andere kinderen uithalen en weer ergens anders wordt een meisje van een basisschool betrokken bij een opvallend gewelddadig seksspel van leeftijdgenootjes. Met de regelmaat van de klok berichten de media over grensoverschrijdend seksueel gedrag door jonge kinderen. Zijn het incidenten, of is er meer aan de hand?

BAH

“Ik kan moeiteloos nog tien gevallen opnoemen”, zegt Martine Delfos, autoriteit op het gebied van seksgedrag van kinderen. “Bijna iedereen kent wel een vergelijkbaar geval in de eigen omgeving. Het is heel gewoon geworden.” Het zijn daarmee allang geen op zichzelf staande gebeurtenissen meer, aldus Delfos. Volgens haar is er fundamenteel iets veranderd in het seksueel gedrag van jonge kinderen. En de incidenten die in de openbaarheid komen, vormen slechts het topje van de ijsberg.

Deze kinderen vertonen volwassen seksueel gedrag, benadrukt Delfos. “Het is ongezond gedrag van verder heel normale, gezonde kinderen”, stelt ze. Delfos legt uit dat enkele decennia geleden er maar één reden was waarom kinderen dergelijk gedrag vertoonden. Dat was omdat ze seksueel waren misbruikt, of indirect misbruikt door gedwongen confrontatie met porno. Nu is

dat anders. TV, kranten, tijdschriften, billboards in bushokjes en vooral internet bombarderen kinderen met seksuele en agressieve beelden. “Negentig procent van alle kinderen onder de twaalf heeft al eens een pornosite bezocht”, vult Delfos aan. “Niet eens omdat ze het willen, maar bijna altijd omdat ze er per ongeluk terecht komen. En dat vinden ze heel vervelend, want ze vinden het nare beelden. Wanneer een kind er nog niet aan toe is, denkt het alleen maar: bah.”

ALLE LEEFTIJDEN

En dat is schadelijk, zegt Delfos. Want kinderen opzadelen met volwassen seksualiteit verandert hun gedrag. En niet alleen dat, het heeft zelfs gevolgen voor de biologische klok.

“Preutsheid is het grootste seksuele taboe dat bestaat”

“We zien nu zelfs dat de menstruatie van meisjes vervroegt. Ik heb jaren geroepen dat het zou gebeuren, en nu is dat dan zover. Het zien van seksualiteit seksualiseert. Hormonen in het lichaam worden erdoor geactiveerd. Vroeger was seks verborgen en moest je het zoeken. Meestal kreeg je het dan te laat, maar je was er tenminste aan toe. Nu krijg je het gewoon, terwijl je er niet aan toe bent.

Seksualiteit is iets dat alle leeftijden is ingegaan.”

Delfos signaleert steeds vaker opvallende gedragingen van kinderen: ‘stapelen’, op elkaar liggen en schuiven; hoofdvrijen, het hoofd in het kruis van een ander kind, of piemel likken door jongens van zeven jaar. “Dat zijn nieuwe vormen. Kinderen doen het, zonder te weten wat ze precies doen. Het is geen seksueel onderzoekend gedrag, zoals dat past bij jonge kinderen. Het is seksueel imitatiegedrag. Het lijkt op doktertje spelen. Vanuit het kind gezien is het onschuldig, maar wat ze onderzoeken, daar zijn ze te jong voor.”

IN DE STEEK

De opmerking dat seksspelletjes van kinderen van alle tijden zijn, wordt weggehoond door de psychologe. “Van alle tijden is dat kinderen onderzoeken en, als ze wat ouder zijn, gaan experimenteren. Beslist niet van alle tijden is dat kinderen op jonge leeftijd al worden geconfronteerd met zoveel agressief en voor hen onbegrijpelijk seksueel materiaal. Kinderen kunnen dat niet plaatsen. Het enige wat ze ermee kunnen is nadoen, of seks afwijzen omdat ze het als iets smerigs zien.” Ouders, leerkrachten en zelfs hulpverleners weten nauwelijks hoe ze moeten omgaan met grensoverschrijdend seksueel gedrag, verklaart Delfos. “Intuïtief weet men wel dat iets als ‘piemel likken’ niet hoort bij zevenjarige jongetjes. Het kader om het uit te leggen ontbreekt echter. Het gevolg is dat het als misbruik wordt gezien.” Er wordt gesproken

over 'dader' en 'slachtoffer' en de gevolgen zijn dramatisch. De school haalt de politie erbij, de 'dader' is gebrandmerkt en het 'slachtoffer' durft zich op school niet meer te vertonen. Delfos vindt de situatie uitermate schrijnend: "De maatschappij heeft ervoor gezorgd dat kinderen dit soort gedrag vertonen. En dan geven wij ze ook nog eens op hun kop. Daarmee laten we onze kinderen op een schandalige manier in de steek."

BESCHERMEN

Hoe ingewikkeld ook, kinderen moeten worden beschermd tegen de stortvloed van seksueel getinte beelden. Het lijkt onbegonnen werk, maar mogelijkheden zijn er wel, aldus Delfos. Een maatschappelijke discussie

over het fenomeen heeft er in elk geval al voor gezorgd dat al te blote video's niet meer 's avonds om zeven uur zijn te zien. En filters op de computer doen in ieder geval iets, al is het voor de meeste jonge gebruikers een fluitje van een cent ze te omzeilen. In de tweede plaats moeten kinderen leren hoe ze dergelijke uitingen moeten interpreteren. Ouders zijn hier de eerst aangewezenen, met de leerkrachten met stip op nummer twee. Delfos: "Die zijn nu in het geheel niet toegerust om ermee om te gaan. Ze krijgen de ene na de andere taalmethode, maar op het terrein van media-educatie laat men hen in de steek." Tevens moet volgens Delfos op school meer aandacht zijn voor seksuele vorming, die beter dan nu aansluit bij het

kind. Dat betekent onder meer dat voorlichting niet altijd klassikaal hoeft te gebeuren, benadrukt ze.

VEILIGE BASIS

De leerkracht moet vooral ook dapper worden gemaakt, vindt Delfos. "Hij moet durven zeggen dat die seksuele beelden niet voor niets raar overkomen, dat seks nu eenmaal verschilt per leeftijd en dat ook hij die dame met haar blote billen op dat billboard niet leuk vindt. En hij moet met zijn opvattingen kunnen terugvallen op het schoolteam. Dat moet een veilige basis vormen. Dat is ook belangrijk wanneer zich een incident met seksueel grensoverschrijdend gedrag voordoet." Delfos pleit er verder voor seksueel ongewenst gedrag op te nemen in codes over agressie, pesten en veiligheid. Delfos introduceert hier het begrip 'groepsouder'. Opvoeding zou in Delfos' ogen meer gezamenlijk moeten gebeuren door ouders, school en buurt. "Vergelijk het met de gedachte van *'it takes a village to raise a child'*. Ouders moeten bijvoorbeeld gezamenlijk afspraken maken over omgang met tv en internet. Ouders kunnen samen beslissen dat ze niet onder het eten tv kijken en dat internetten aan regels is gebonden. Want hoe kan één ouder iets veranderen als die zich alleen voelt staan?"

GEEN MORAALRIDDER

Er is nog wel wat werk te verrichten. Want durven zeggen dat je bepaalde seksuele uitingen een probleem vindt, vereist moed, aldus Delfos. "Het is in Nederland zo ongeveer verboden om preuts te zijn. Het is het grootste seksuele taboe dat bestaat. Preuts zijn mag niet. Ik ben geen moraalridder, dat is wel het laatste wat ik wil zijn. Evenmin pleit ik voor een omgekeerde seksuele revolutie. Die is een zegen geweest in veel opzichten, maar het kwaad is meegelift. Ik wil niet terug naar waarden van de jaren vijftig. Ik moet er niet aan denken. Wel pleit ik voor meer openheid over seksualiteit. Wat er nu is, is een schijnopenheid en schijneerlijkheid. Die jonge mensen in de video's op internet of TMF staan echt heel ver weg van zichzelf en van de werkelijkheid. Dat is geen seksuele voorlichting maar seksuele oplichting." □

Besturenraad vernieuwd de toekomst in

De Besturenraad vernieuwt, en dat merken de leden. Met een bedrijfsmatiger werkwijze, een onafhankelijke koers, proactieve belangenbehartiging, nieuwe vormen van ledenbetrokkenheid en creatieve dienstverlening timmert de organisatie van het christelijk onderwijs aan de weg. Voorzitter Marianne Luyer en directeur Jan van Galen zien ook in de toekomst een eigen plek weggelegd voor een moderne vereniging met een eerbiedwaardige traditie.

Tekst: Guido de Bruin, Fotografie: Ruben Schipper

GO! CREATE THE FUTURE

Met de ideeënprijsvraag *Go! Create the future* heeft directeur Jan van Galen de creativiteit van de medewerkers van de Besturenraad aangeboord. Het resultaat was maar liefst zestien plannen om de Besturenraad nóg relevanter te maken voor de leden.

Onder de zes genomineerde plannen gaf de vakjury, bestaande uit Van Galen en bestuurslid Tom Groot, de voorkeur aan het project 'Een bijzondere identiteit verdient een bijzonder imago'. Door het spectrum aan dienstverlening uit te breiden met alle denkbare diensten op het gebied van pr en communicatie, wil de Besturenraad zijn leden nog beter ondersteunen bij het over het voetlicht brengen van hun identiteit. Hiervoor kunt u per direct terecht bij projectleider Marcel Bos, e-mail mlbos@besturenraad.nl, of Guido de Bruin, adviseur communicatie, e-mail gdebruin@besturenraad.nl, telefoon 070 348 11 48.

De publieksprijs ging naar het plan 'Jouw werk, mijn werk'. Daarmee zet de Besturenraad zich in voor een structurele oplossing van het tekort aan gekwalificeerd personeel in het onderwijs. De projectgroep gaat het onderwijs en andere sectoren (profit en non-profit) met elkaar in contact brengen. De dienstverlening richt zich op het aantrekkelijk maken van de onderwijsmarkt voor personeel in het bedrijfsleven én op het werven en selecteren van gekwalificeerd, gemotiveerd en ervaren personeel voor de arbeidsmarkt. Voor informatie kunt u terecht bij Inge van Nispen, e-mail ivannispen@besturenraad.nl, of Piet-Hein Mees, e-mail phmees@besturenraad.nl, telefoon 070 348 11 48.

De twee projectgroepen krijgen een jaar de tijd om hun plan uit te werken. Professionele coaching krijgen zij van Ole van der Straaten, die diverse topfuncties heeft bekleed bij Unilever en Laurus.

De kracht van de Besturenraad is zijn onafhankelijke positie, meent voorzitter Marianne Luyer. "In een onafhankelijke rol doen we het meest recht aan onze taak als belangenbehartiger van het onderwijsbestel." Daarbij hoort volgens haar ook een grotere financiële onafhankelijkheid. "We zijn bezig onze financiële basis te verbreden door meer te investeren in zakelijke dienstverlening. Daardoor kan de contributie omlaag. Op die manier leggen we een geringer beslag op algemene middelen van de leden, die eigenlijk voor het onderwijs aan de leerlingen bestemd zijn."

CREATIVITEIT

Sinds hij op 1 januari is aangetreden, trekt directeur Jan van Galen daarom hard aan een bedrijfsmatiger werkwijze en een grotere transparantie van de bedrijfsvoering. De leden van de Besturenraad zullen dat volgens hem al snel merken in de vorm van een verlaging van de contributie. Het bestuur stelt de ledenraad voor om al met ingang van 1 januari 2008 de ledenbijdrage omlaag te brengen. De ledenraad heeft al ingestemd met een andere contributiesystematiek voor Juridische Dienstverlening, die ook een lagere contributie met zich mee brengt. Tegelijkertijd ontwikkelt de Besturenraad nieuwe diensten waar vraag naar is. Die zijn

mede voortgekomen uit de ideeënprijsvraag *Go! Create the future*, waarmee Van Galen de creativiteit van de medewerkers heeft geprikkeld (zie kader).

"Door de combinatie van een lagere contributie en uitbreiding van de dienstverlening kunnen leden gericht diensten van de Besturenraad afnemen", zegt Luyer. "Dat past bij de ondernemende houding die niet alleen van de onderwijsinstellingen, maar ook van ons wordt gevraagd."

PARTICIPATIE

Bij een moderne vereniging horen ook moderne manieren om de leden bij de koers en het beleid te betrekken, beseffen Luyer en Van Galen. Een van de initiatieven op dat gebied is het project 'Zin in School', dat bedoeld is om de inhoudelijke inbreng van de leden op het gebied van de identiteit van het bijzonder onderwijs te stimuleren. "Zin in School is een instrument waarmee de leden sterker worden betrokken bij de Besturenraad en zij glashelder kunnen aangeven wat zij belangrijk vinden als het om identiteit gaat", zegt de voorzitter. "De trends en ideeën waar de leden ons op wijzen, moeten onze focus worden." Dat vraagt van de leden wel actieve participatie, benadrukt Luyer. "De leden bepalen wat de brandende vraagstukken in het onderwijs zijn. Als de bestuur-

ders die agenderen, kan de Besturenraad die meenemen naar Den Haag en naar alle fora waarin wij prominent aanwezig zijn."

HET DEBAT LEIDEN

Gevoed door de inbreng van de leden brengt de Besturenraad zijn standpunten proactief onder de aandacht, aldus Luyer en Van Galen. De ambitie is niet mis: "We willen het debat leiden". De Besturenraad zoekt bij elk onderwerp partners waarmee hij zijn doelen het best kan bereiken.

Een van de wegen waarlangs de Besturenraad de meningsvorming in het debat over onderwijs en civil society actief beïnvloedt, is de inbreng van gezichtsbepalende adviseurs die de organisatie in huis heeft. Mensen van de Besturenraad die leidend zijn op hun terrein, bijvoorbeeld educational governance of identiteit, worden vrijgesteld om discussies aan te zwengelen en in het publieke debat de bijzondere stem van het christelijk onderwijs te laten horen.

DIVERSE ACHTERBAN

Bij alle vernieuwing blijft de Besturenraad een vereniging die het belang van alle leden hoog in het vaandel heeft geschreven, benadrukken Luyer en Van Galen. "Wij realiseren ons heel goed dat we een qua omvang een diverse achterban hebben", zegt de directeur. "Onze aandacht voor de kleinere instellingen zal zeker niet verslappen." Een van de faciliteiten die Van Galen voor de kleinere onderwijsinstellingen in petto heeft, is de verzorging van hun personeels- en salarisadministratie. "Door het overnemen van een administratiekantoor willen we een vangnet creëren voor scholen die in moeilijkheden komen als hun administratiekantoor in de problemen raakt. Zij kunnen hun administratie tegen een voordelig tarief bij de Besturenraad onderbrengen."

EIGEN PLEK

De kracht van de Besturenraad blijft volgens Luyer dat die als enige organisatie van bestuur en management de gehele onderwijsketen vertegenwoordigt. Temidden van de sectororganisaties heeft de Besturenraad daarom ook in de toekomst een eigen plek, is haar overtuiging. "De Besturenraad is bovendien gezegend met trouwe leden", zegt de voorzitter. "Wij laten zien dat we als relatief jonge vereniging de kracht van een traditie van bijzonder onderwijs van 150 jaar combineren met moderne manieren om onze stakeholders te betrekken bij de zaak waar we voor staan." □

Bestuurders in het onderwijs onder vuur

“Ik weet precies wat leerlingen bezighoudt”

Goed bestuur dat voeling heeft met de praktijk en dienstbaar is aan waar het allemaal om gaat: de toekomst van kinderen en jongeren – over dat doel verschillen onderwijsbestuurders, hun belangenbehartigers en hun critici niet van mening. Waarin verschilt dan hun kijk op de bestuurspraktijk in het Nederlandse onderwijs?

Tekst: Guido de Bruin, Fotografie: iStockphoto / Phil Sigin-Lavdanski

Het is allemaal vrij simpel, zegt Ad Verbrugge, de gevierde én verguisde voorzitter van Beter Onderwijs Nederland (BON). Bestuurders in het onderwijs hoeven niets anders te doen dan ervoor zorgen dat de leraren hun werk goed kunnen doen. “Leg de verantwoordelijkheid voor de inrichting van het onderwijs primair daar waar die hoort te liggen: bij de docenten”, is zijn adagium. “Bestuur en management moeten dienstbaar zijn aan het primaire proces.” Dat betekent voor de VU-filosoof: “Bestuurders die verantwoordelijk zijn voor de inrichting van het onderwijs, hebben bij voorkeur zelf voor de klas of voor de collegezaal gestaan, weten wat het inhoudt om te doceren, én hebben blijk gegeven over de vaardigheden te beschikken om een organisatie te leiden, gericht op het faciliteren van diegenen die het werk doen”.

DIENTSTBAAR

Wim Littooi is zo’n bestuurder. Althans, hij ziet zelf zijn kracht in de combinatie van bestuurlijke capaciteiten en onderwijskundig inzicht, gevormd door ervaring als docent. Hij gebruikt hetzelfde woord als Verbrugge – dienstbaar. “Natuurlijk is het bestuur dienstbaar aan het onderwijsproces”, zegt Littooi, voorzitter van de raad van bestuur van de Vereniging voor Christelijk Voortgezet Onderwijs te Rotterdam en omgeving (CVO). “Maar ook het personeel heeft een dienende functie. Bestuur en personeel staan samen voor zo goed mogelijk onderwijs voor de leerlingen.” Een “absolute regel” wil hij er niet van maken, maar ook Littooi vindt het een goede zaak als bestuurders uit het onderwijs zelf

voorkomen. “Bestuurders die ook docent zijn geweest, hebben veel feeling met wat er op de werkvloer gebeurt. Als bestuurder ga ik nog steeds helemaal uit van de leerling. Ik heb vele jaren met leerlingen gewerkt, ik weet wat de leerling motiveert en bezighoudt.”

VERANTWOORDELIJKHEID

Het stoort Littooi nogal dat BON in korte tijd zo’n prominente positie in het onderwijsdebat heeft gekregen. “Verbrugge heeft de aanval geopend op datgene waar het christelijk onderwijs nu juist zo sterk in is: besturen”, zegt hij scherp. “Over het algemeen is het met de bestuurskracht in het christelijk onderwijs goed gesteld, zeker als je die afzet tegen de enorm toegenomen verantwoordelijkheid van besturen als gevolg van veranderingen die de overheid in de afgelopen decennia heeft doorgevoerd.”

Littooi zit inmiddels 39 jaar in het onderwijs. In 1979 kwam hij voor het eerst op een directiefunctie. “Als ik de verantwoordelijkheden die besturen en directies nu hebben, vergelijk met wat ze toen moesten doen, zie ik een wereld van verschil. De veel grotere verantwoordelijkheid en de toegenomen schaal-grootte vragen om sterkere besturen. Wat ik om mij heen zie, is dat het christelijk onderwijs daar heel adequaat op heeft ingespeeld.”

BUREAUCRATIE GEDECENTRALISEERD

Hij herinnert eraan dat de schaalvergroting in het onderwijs is afgedwongen door de overheid. “De impuls tot schaalvergroting ging gepaard met minder financiële middelen. Dat, gecombineerd met de grotere verantwoordelijkheid van scholen, heeft het onderwijs ertoe gedwongen met professionele besturen en raden van toezicht te werken”, betoogt Littooi. “Als professioneel besturen betekent dat besturen geen contact meer hebben met de inhoud van het werk, noem ik dat onprofessioneel”, zegt Verbrugge. “Wat in de afgelopen decennia in het onderwijs is gebeurd, is dat de bureaucratie is gedecentraliseerd. Dan krijg je vanzelf zware bestuurlijke structuren met bestuurders die het primaire proces niet meer goed kennen. Dat is een groot gevaar, zeker als zulke besturen centralistische neigingen krijgen. Overkoepelende besturen moeten het beginsel van subsidiariteit ernstig nemen en dus de inrichting van het onderwijs in hoge mate overlaten aan de scholen zelf.”

FABELTJE

Om te voorkomen dat besturen zich loszingen van de praktijk, moeten bestuurders zo veel mogelijk een deel van hun tijd les blijven

geven, vindt BON. Met de huidige schaal-grootte en bestuurlijke verantwoordelijkheid in het onderwijs is dat irreëel, repliceert Littooi. “Zowel de schaalgrootte als de bestuurlijke verantwoordelijkheid zijn door het overheidsbeleid van de afgelopen decennia fors toegenomen. Wij hebben 22.000 leerlingen op 45 locaties en ik heb 2200 mensen in dienst. Ik kom geregeld op alle scholen en weet precies wat er speelt. Maar verwacht niet dat ik tijd heb om voor de klas te staan. Dat fabeltje moet eindelijk eens de wereld uit.”

Hij voegt er ook nog maar eens aan toe dat de efficiëntie van de grote schaal het CVO juist mogelijk maakt om het onderwijs kleinschaal

lig te organiseren. “Reken maar uit: 22.000 leerlingen op 45 locaties, dat is nog geen vijf-honderd leerlingen per locatie.”

Verbrugge begrijpt heel goed dat bestuurders als Littooi niet meer voor de klas kunnen staan. Zulke topbestuurders moeten zich in zijn ogen zo min mogelijk met de inrichting van het onderwijs bemoeien.

Locatiedirecteuren dienen nog wel een onderwijstaak te houden, vindt hij.

GEEN TOTALE DEMOCRATIE

Verbrugge bepleit ook dat docenten een zware stem moeten krijgen in de verkiezing van bestuurders. BON wil volgens hem echter geen “totale democratie” waarin docenten elke vernieuwing kunnen blokkeren. “Het moet mogelijk zijn dat een bestuur beslissingen neemt waar een deel van het docentenkorps tegen is. Maar regel 1 van de managementtheorie is dat reorganisaties alleen kans van slagen hebben als de meeste mensen die het moeten uitvoeren, erin geloven.”

Een van de belangrijkste bestuurstaken is volgens Verbrugge de toedeling van de verantwoordelijkheid voor de leerresultaten. Die moet in zijn ogen zo laag mogelijk in de organisatie liggen: bij de sectiehoofden. “De overheid moet veel duidelijker vastleggen wat leerlingen moeten weten en kunnen daar de besturen op afrekenen. Op welke manier scholen het vereiste niveau halen, is hun verantwoordelijkheid.”

ONDER VUUR

De Besturenraad heeft de professionaliteit van besturen hoog in het vaandel geschreven.

In een recente ontmoeting hebben voorzitter Marianne Luyer en directeur Jan van Galen minister Plasterk (Onderwijs) daar indringend op gewezen. Met diagnose-instrumenten, bestuurdersprofielen, quickscans en uitgebreide onderzoeken van het bestuurlijk functioneren helpt de Besturenraad bestuurders zo goed mogelijk te equiperen voor hun verantwoordelijke taak.

“De meeste besturen in het onderwijs doen het goed”, weet Luyer. “Het zal wel voorkomen dat besturen losgezongen raken van de werkvloer, maar die zijn niet illustratief voor het hele onderwijsveld.”

In de maatschappelijke discussie over het

onderwijs, waarin besturen nogal eens onder vuur liggen, laten bestuurders weinig van zich horen, is Luyer opgevallen.

“Waarschijnlijk komt dat ook doordat ze het juist als hun belangrijkste taak zien om ervoor te zorgen dat de scholen zo goed mogelijk functioneren. Ze houden zich op de achtergrond omdat in de scholen het eigenlijke werk gebeurt.”

EVENWICHT

Wat de samenstelling van besturen betreft, bepleit Luyer een goed evenwicht tussen mensen uit het onderwijs en mensen van buitenaf. Het is volgens haar heel goed als bestuurders praktijkervaring hebben. “Aan de andere kant kan een bestuur dat uitsluitend uit onderwijsmensen bestaat, een bepaalde interne cultuur in stand houden. Daarom kan het ook heel goed zijn om mensen van buiten het onderwijs binnen te halen. Bij hen is de kans op vervreemding weer groter, als ze zich te veel laten leiden door een puur managerial benadering. Het gaat dus om een goed evenwicht.”

De grote vraag die volgens Luyer op het bord van besturen ligt, is: “Hoe creëer je een lerende organisatie, hoe maak je de organisatie ontvankelijk voor de invoering van nieuwe ideeën?” Dat de koers van onderwijsinstellingen daarom nooit alleen in handen van de docenten kan liggen, staat voor haar als een paal boven water. “Vernieuwingen komen niet altijd vanzelf voort uit de mensen die het werk doen.” □

Zie ook pagina 25 voor de column van Marianne Luyer over dit onderwerp.

Zware opdracht voor het onderwijs

De Inspectie van het Onderwijs spreekt in haar Onderwijsverslag 2005-2006 opvallend vaak de besturen aan als het gaat om de kwaliteitszorg. “Het is in eerste instantie de taak van de schoolbesturen om, op de plaatsen waar dat nodig is, voor verbetering van het onderwijs te zorgen”, concludeert de waakhond van de onderwijskwaliteit. Werk aan de winkel dus voor besturen en bovenschools directeuren.

Tekst: Guido de Bruin, Fotografie: iStockphoto / David Pinn

Je zou bijna vergeten dat de meeste scholen in Nederland het goed doen, als je leest welke “hardnekkige problemen” de Inspectie van het Onderwijs waarneemt. Een op de vier leerlingen kan aan het einde van de basisschool niet vlot lezen en de beheersing van rekenvaardigheden in het basisonderwijs loopt terug. Het aantal voortijdig schoolverlaters blijft te groot. Een op de negen leerlingen in het voortgezet onderwijs stroomt af naar een lager niveau. Te veel scholen in het speciaal basisonderwijs halen niet uit de leerling wat erin zit; de helft staat onder intensief toezicht. Dat laatste geldt ook voor ruim 50 procent van de cluster 4-instellingen.

PASSIE

“De schijnwerper is gericht op wat niet goed gaat in het onderwijs”, zegt Wim Bos, manager onderwijsbeleid bij de Besturenraad. “Dat is ook de rol van de inspectie. Aan de besturen de uitdaging om een verbeterslag te maken.” Hij benadrukt wel dat verbetering van onderwijskwaliteit niet in eerste instantie moet worden gezocht in strengere regels en harde maatregelen. “Uiteindelijk staat of valt goed onderwijs met de primaire drijfveer van scholen: passie voor onderwijs en voor kinderen. Problemen los je uiteindelijk niet

op met regelgeving, maar met passie en enthousiasme van goede leraren.”

ACHTERBLIJVENDE KWALITEIT

Het is Bos opgevallen dat het verslag geregeld een relatie legt tussen gebrekkige organisatie, tekortschietende onderwijskwaliteit en de hierboven geschetste problemen. “De kernproblemen in het onderwijsstelsel hangen meestal samen met de achterblijvende kwaliteit van een school”, aldus de inspectie. Zo constateert ze dat scholen die meer samenhang aanbrengen in het leerstofaanbod, leerlingen voldoende onderwijstijd bieden en zorgen voor goede begeleiding van leerlingen, veel minder voortijdig schoolverlaters hebben. Met andere woorden: onderwijsinstellingen kunnen zelf veel doen om problemen als schooluitval te bestrijden. “Scholen onderschatten hun eigen rol”, aldus de inspectie.

WEINIG SCHOT

Reden genoeg voor onderwijsinstellingen om fors te investeren in hun kwaliteitszorg, zou je zeggen. Toch schort het daar juist heel vaak aan, constateert de inspectie. In de ontwikkeling van de kwaliteitszorg in het onderwijs zit volgens het verslag weinig schot. Rond de 40 procent van de basisscholen evalu-

eert jaarlijks de kwaliteit van de opbrengsten en de onderwijsleerprocessen. In het voortgezet onderwijs meet 31 procent van instellingen systematisch en regelmatig de kwaliteit van het onderwijs. In het beroepsonderwijs blijft het percentage instellingen waar de kwaliteitszorg er mee door kan, steken op 23. Grotere autonomie van onderwijsinstellingen vraagt om gedegen verantwoording, memoreert de inspectie. Daarbij gaat het niet alleen om cognitieve prestaties maar ook om wat scholen hun leerlingen op sociaal en creatief gebied leren. Dat omvat ook burgerschap en, niet in de laatste plaats, plezier in leren. “Scholen moeten kunnen aantonen dat zij recht doen aan de mogelijkheden en talenten van leerlingen.”

TUSSEN WAL EN SCHIP

De kwaliteitszorg valt in te veel gevallen tussen wal en schip, vermoedt Bos. “Aan de ene kant hebben directeuren het vaak zo druk met allerlei bureaucratische en administratieve taken dat ze nauwelijks toekomen aan het goed volgen van de onderwijskwaliteit. Anderzijds staan besturen vaak zo ver op afstand dat ze zich ten onrechte niet met de kwaliteit van het onderwijs bemoeien.” Bos benadrukt wel dat niet alle aspecten van

kwakeitszorg volledig in de macht van de scholen liggen. De beschikbaarheid van voldoende gekwalificeerde leraren bijvoorbeeld vraagt om maatregelen van de overheid. In een recent gesprek met minister Plasterk (Onderwijs) heeft de Besturenraad onder meer aandacht gevraagd voor de kwaliteit van de lerarenopleidingen. “De maatschappij wordt steeds complexer en pluriformer, dus zijn meer mankracht, inzet

en creativiteit nodig om de beoogde kwaliteit van opleidingstrajecten te bereiken”, aldus de inbreng van de Besturenraad (na te lezen op www.besturenraad.nl > po/vo/bve/ho > ontwikkelingen). “Dat geldt voor de traditionele opleidingen aan de hogescholen of universiteiten én voor opleidingstrajecten die plaatsvinden in een vorm van intensieve samenwerking tussen onderwijswerkgever en opleidingsinstituut.”

De Besturenraad pleit verder voor een grondige herziening van de arbeidsvoorwaarden, om het onderwijs aantrekkelijker te maken voor (toekomstige) leraren. “Het stelsel is zo inflexibel dat daardoor vernieuwingen zeer moeilijk van de grond komen.”

De inspectie wijst onderwijsinstellingen wel op hun verantwoordelijkheid voor goed personeelsbeleid. “Scholen voor voortgezet onderwijs doen hier meer aan dan basisscholen, maar een verdere kwaliteitsontwikkeling is nog nodig”, concludeert het Onderwijsverslag.

OVERROMPELD

Besturen beseffen lang niet altijd dat het aanreiken van kaders voor kwaliteitszorg hun verantwoordelijkheid is, beaamt Ger van Barneveld, adviseur kwaliteitszorg bij de Besturenraad. “Bij veel besturen leeft de opvatting dat ‘op afstand besturen’ betekent: geen bemoeienis meer hebben met de kwaliteit van het onderwijs. Vanuit dat idee schuiven zij kwaliteitszorg door naar de directeur. Maar als eindverantwoordelijken voor het onderwijskundig beleid behoren zij toezicht te houden en te sturen. Ik begrijp wel dat de inspectie daar extra aandacht aan besteedt.”

Als de onderwijskwaliteit op een school achteruit loopt, is dat te merken aan kritische factoren als het onderwijsleerproces, de leerresultaten en het functioneren van teams en management, weet Van Barneveld. Die signalen komen lang niet altijd bij het bovenschools management en het bestuur terecht. Die worden dan ook vaak overrompeld door een negatief oordeel van de inspectie.

In zulke gevallen bereikt de noodzakelijke informatie over de kwaliteit van het onderwijs het bestuur en het bovenschools management dus niet. “Dat kan een aanwijzing zijn dat die te veel met de rug naar de scholen staan”, aldus Van Barneveld. Om mogelijk kwaliteitsverlies in een vroeg stadium op te sporen, heeft de Besturenraad een zogeheten ‘early warning system’ ontwikkeld. Dat haalt mogelijke risicofactoren, zoals tekortschietende meting van leeropbrengsten, naar boven, zodat bestuur en management er op kunnen reageren. □

Voor meer informatie over het ‘early warning system’ voor onderwijsinstellingen kunt u contact opnemen met Ger van Barneveld, e-mail gvanbarneveld@besturenraad.nl, telefoon 070 348 11 48.

Verbieden of niet verbieden, dat is de (kleding)kwestie

Hoofddoekjes, baseballpetjes, naveltruitjes en grove teksten op T-shirts – welke school heeft er niet mee te maken? De ene school reageert met strakke regels, de andere doet vooral een beroep op het gezonde verstand van leerling en docent.

Tekst: Bert van der Kruk, Fotografie: Joost Grol

De vijf protestants-christelijke basisscholen van de stichting ProCon in Epe en Vaassen mogen het dragen van een hoofddoek, keppeltje of andere kleding die “expliciet refereert aan een andere dan de protestants-christelijke overtuiging” verbieden. Die uitspraak deed de Commissie Gelijke Behandeling (CGB) in april.

Wie verwacht dat meteen na dit oordeel de driekleur in top hing bij de W.G. van de Hulstschool in Epe of de Violier in Vaassen, vergist zich. Bovenschools manager Wim Leeftang lijkt eerder een beetje in zijn maag te zitten met de uitspraak, of beter: de ophef daarover. “Ik baal ervan dat de pers alleen de hoofddoekjes eruit heeft gelicht en daarmee op de loop is gegaan.”

Want het ging de vijf scholen, aldus Leeftang, er ook om onhygiënische, aanstootgevend, onveilige en disfunctionele kleding buiten de deur te houden. Evenals kleren die “een statement zijn dat in verband gebracht kan worden met discriminatie op grond van ras, kleur, gaardheid, sekse of politieke overtuiging”.

“Wij zijn een vrij nieuwe stichting en dus wilden we ook het kledingprotocol goed regelen”, zegt de manager. “Dit land kan tegenwoordig niet zonder protocollen.” Een directe aanleiding was er niet. De vijf scholen tellen in totaal ‘slechts’ 27 leerlingen met een islamitische achtergrond, van wie niemand met hoofddoek op school komt.

Leeftang: “Toch willen we ergens op terug kunnen vallen, als er opeens iemand met een navel vol blingbling op school komt. Maar voordat we daarvan beleid maken, wilde ik – misschien een beetje als brave Hendrik – het kledingvoorschrift eerst laten toetsen bij de CGB, want het moet natuurlijk wel deugen.”

RAUW OP HET DAK

De CGB vindt dat de Veluwe scholen hun protestants-christelijke identiteit consequent bewaken en uitdragen. Dat blijkt bijvoorbeeld uit het toelatingsbeleid, dat van ouders vraagt de grondslag te onderschrijven, maar ook uit de lessen en vieringen. Het kledingvoorschrift

dat uitingen van andere godsdiensten verbiedt bij leerlingen en medewerkers, is nodig voor de verwezenlijking van de grondslag van de scholen, aldus het oordeel van de commissie.

Die conclusie viel vervolgens de Medewerkersraad rauw op het dak, want die wist nergens van. Al gauw bleek ook dat niet alle directeurs van de aangesloten scholen content waren met het kledingvoorschrift. “De ene directeur was er doodongelukkig mee, de andere zei: we zijn toch een pc-school, waarom zouden we niet duidelijk zijn en structuur bieden?”

De echte discussie moet nog volgen. Leeftang geeft toe dat die gevoerd had moeten worden voordat het oordeel van de CGB was gevraagd. Hij verwacht, gelet op de gevoeligheden, dat de paragraaf over de hoofddoekjes uiteindelijk geschrapt wordt.

“Maar, even zwart-wit: stel dat meer dan de helft van onze leerlingen met een hoofddoek zou lopen, dan is dat zichtbaar toch iets anders dan we met onze identiteit willen uitdrukken. Zijn we dan nog protestants-christelijk? Wij zijn een vrolijk-christelijke school, absoluut niet zwaar, maar wij proberen in deze tijd van secularisatie onze christelijke identiteit wel hoog in het vaandel te houden.”

BESPREKEN EN TOETSEN

Ondertussen kunnen andere scholen hun voordeel doen met de uitspraak van de commissie, zo heeft Leeftang tot zijn tevredenheid gemerkt. Dat geldt met name voor scholen voor voortgezet onderwijs. Zij lopen vaker dan basisscholen aan tegen de vraag of ze bepaalde kleding moeten verbieden, of het nou hoofddoekjes betreft of Lonsdalekleding. Interconfessionele scholengemeenschap Arcus in Lelystad wil van geen verbod horen, zo blijkt tijdens een bezoek. “Ik ben geen voorstander van kledingvoorschriften, die vind ik akelig”, zegt directeur Jan Schrijnemaekers. “Ik ben wel voor bepaalde gedragslijnen die leerlingen helpen in hun eigen zoektocht.”

Dat betekent dat een leerling wordt aangesproken op de al te grove

tekst op zijn T-shirt of haar al te blote buik. Als een docent denkt dat kleding te storend of bedreigend is, stuurt hij de leerling voor een second opinion naar een collega. Het gesprek leidt vaak tot het advies om thuis iets anders aan te gaan trekken of het T-shirt binnenste-buiten te dragen. “Maar het kan ook tot de conclusie leiden dat het zo erg niet is. De leerling zelf heeft namelijk ook iets te zeggen.” Bespreekbaar maken, uitleggen en toetsen – dat werkt volgens Schrijnemaekers beter dan voorschrijven en verbieden. “Want zullen we het dan eens hebben over hoeveel centimeter het rokje mag zijn en of een doodskop op een mooie sweater wel mag en een klein Keltisch kruis niet? Onbegonnen werk. Je kunt ook duidelijk zijn en structuur bieden zonder voorschriften tot in detail. Zo zit de samenleving ook niet in elkaar – en daar leiden we onze leerlingen toch voor op?”

PETJE AF

In de hal van ISG Arcus zijn de hoofddoekjes en baseballpetjes de gewoonste zaak van de wereld. De hoofddoekjes gaan in de klas alleen af om redenen van veiligheid of hygiëne, de petjes moeten tijdens de les altijd af. Niet van harte, zegt een groepje vmbo-tweedeklassers. “We willen hem ophouden. Maar de leraar wil onze ogen kunnen zien.” Met schunnige teksten op T-shirts gaat de ene leraar ruimhartiger om dan de andere, zo blijkt. “Sommigen kunnen er wel om lachen.” Al te veel discussie maakt kleding niet los. “Volgens mij weten leerlingen goed wat ze wel en niet kunnen aantrekken”, zegt Monette uit 3-athe-neum. “Het is een kwestie van smaak, soms ook van opleiding. Op het vmbo is het iets bloter, iets grover, iets meer aandachttrekkend.” Conciërge Jan Verbeek weet met meiden in te korte truitjes wel raad. “Die stuur ik terug. Als je dat twee, drie keer per jaar doet, sijpelt het vanzelf de hele school door. Over het algemeen vind ik: ze lopen er aardig goed bij, een paar jaar geleden was het minder. Toen hadden we ook meer last van Lonsdalers.” Hij wijst Tom aan, eersteklasser, met een grote capuchon op en een

“Je kunt protesteren wat je wilt, maar je gaat een ander truitje aantrekken”

broek zo’n beetje op z’n knieën. “Dan denk ik: joh trek je broek omhoog. Maar ik zeg het niet. Hij loopt zelf voor gek. En de leerlingen corrigeren elkaar ook.” Dat blijkt overigens bij Tom weinig effect te hebben. “Dit loopt gewoon lekker. Het hoort bij mijn stijl.”

UNIFORM INVOEREN

Op het Citycollege Sint Franciscus in Rotterdam, onderdeel van LMC, klinken heel andere geluiden. “Als ik de kans zou hebben, zou ik het uniform weer invoeren”, zegt rector Willem Vonk. “Dat heeft alles te maken met de situatie van deze school: met meer dan veertig nationaliteiten zijn we een smeltkroes van allerlei culturen en religies. Maar wij zijn wel een Nederlandse school in een Nederlandse samenleving.”

Hij vervolgt, gedreven: “Wil je als leerling een kans hebben in die maatschappij, dan moet je je aanpassen. Je hebt de beste kans als je niet je eigen ik en identiteit voorop stelt. Je bent hier als leerling in eerste instantie lid van de schoolgemeenschap, daarna pas individu. Maar binnen de gemeenschap heeft iedereen recht zich te ontplooiën. Elke leerling is bij ons gelijk, ongeacht ras, geloof, cultuur. Geen enkel geloof staat boven een ander geloof. Daarom tolereren we geen hoofddoekjes, want daarmee kan iemand suggereren dat een meisje zonder hoofddoek minderwaardig is. Dus: hoofddoekjes gaan de kluisjes in. Wat voor hoofddoekjes geldt, gaat ook op voor Lonsdale-kleding. Wij willen een veilige school zijn, dus we tolereren geen kleding van wat voor groepsvorming of -dreiging dan ook. Als iemand zich ergens aan kan storen of gekwetst kan voelen, dan verbieden we het. Dat gaat heel ver. Het betreft ook de naveltruitjes. Het is hier geen beachclub. Je kunt protesteren wat je wilt, maar je gaat een ander truitje aantrekken.” □

Opgroeien in twee culturen

Er zijn geen botsende waarden

Kinderen die opgroeien in minstens twee culturen, hongeren en dorsten naar inzicht in de vraag hoe ze die culturen kunnen verzoenen. Zij moeten leren dat de grondwaarden van verschillende culturen overeenkomen, maar de invulling ervan verschilt. Het onderwijs heeft nog niet altijd voldoende oog voor hun vragen, betoogt docent en publicist Youssef Azghari.

Tekst: Youssef Azghari, Fotografie: Derrick Bergman / G0NZ0 Media

Het was 1980. Ik was negen jaar toen ik aan mijn moeder vroeg of ik als moslim het kerstfeest op school kon meevieren. Ik zat in de vierde klas van de katholieke St. Jozefschool in Tilburg, waar alle leerlingen het kerstfeest elk jaar uitbundig vierden met hun juffen en meesters. Mijn moeder zei dat het niet nodig was, omdat dit feest alleen voor christenen is bestemd. Ik volgde haar advies op. Bewapend met het antwoord dat mijn moeder me gaf, liep ik de volgende dag fluitend naar school. Ik kon nu mijn moslimachtergrond opvoeren als reden om niet mee te doen. Ik was anders dan de rest van mijn klas.

TIK VAN DE MEESTER

Toen de meester merkte dat ik niet meezong, smet hij zijn schrift met kerstliederen tegen mijn hoofd. Ik schrok ervan en kon geen woord uitbrengen. Zijn klap heeft diepe indruk op mij gemaakt. Nog steeds word ik boos als ik terugdenk aan dit moment. Het heeft ervoor gezorgd dat ik lange tijd bij het horen van kerstliederen aan de tik van de meester heb moeten denken. Dat is jammer, want daardoor heb ik kerstmis heel lang geassocieerd met een feest dat niet van harte werd gevierd, maar met harde hand van bovenaf werd opgelegd.

Inmiddels heb ik vrede gesloten met het kerstfeest. Ik heb het een plaats gegeven in mijn islamitische identiteit. Ik vier het elk jaar op mijn manier met mijn familie. Ik ben van mening dat een oprechte belangstelling en grenzeloze nieuwsgierigheid voor andere culturen helpt om een eigen sterke identiteit te ontwikkelen.

Met andere woorden: alleen door in contact te treden met iemand die anders gelooft, denkt en doet, kom je erachter

wie je bent. Daarvoor is wel vereist dat je echt moeite doet om de ander te begrijpen. Meedoen met het kersfeest is een manier waarop je dat kunt bereiken.

Bij mij had dit veel sneller gekund als ik op school begeleiding had gehad van een leraar die licht kon werpen op voor mij belangrijke vragen. Niet per se het ultieme antwoord geven is het doel, maar betekenis geven aan vragen die kinderen bezighouden. Ook kinderen hebben er behoefte aan om hun levensvragen een plek te geven in hun dagelijks leven.

HONGER EN DORST

Kinderen die opgroeien in tenminste twee culturen, lopen bijna iedere dag tegen zulke vragen aan. Nadenken over dilemma's, zoals het wel of niet meevieren van een religieus feest waarmee je niet bent opgegroeid, heeft invloed op het ontwikkelen van je nieuwe identiteit.

In het Nederlands onderwijs van vandaag is nog te weinig oog voor vragen die leerlingen en studenten met een niet-westerse achtergrond hebben over hun nieuwe culturele bagage. Zij hebben een zeer grote honger en dorst naar inzicht in de vraag hoe je twee culturen zonder problemen kunt laten versmelten.

De kans dat deze kinderen, die opgroeien in een etnisch minderheidsmilieu, psychisch in de knel komen of depressief worden, is levensgroot. De redenen daarvoor liggen vaak voor de hand. Het zijn niet alleen de sociaal-economische factoren die de toekomst en het lot van een kind mee bepalen, maar ook hun culturele achtergrond.

ANDERE INVULLING

Neem nou bepaalde waarden en normen onder etnische minderheden die op het oog sterk afwijken van die van de dominante cultuur in Nederland. Zo leert een Nederlands kind al heel vroeg om eerlijkheid boven respect voor ouderen te plaatsen. In Marokkaanse ogen is de communicatie in Nederlandse gezinnen, waar kinderen hun vader met Jan of Kees aanspreken, erg openhartig.

Bij een Marokkaans kind is dat precies omgekeerd, ook al betekent het dat je 'respectvol' moet liegen. Je vader bij zijn voornaam Ahmed of Mustafa noemen getuigt van een slechte opvoeding.

Wat hier speelt, is niet een verschil in grondwaarden, maar in de invulling ervan. Alle mensen, ongeacht hun culturele achtergrond, delen dezelfde waarden. Respect bijvoorbeeld. Het feit dat een Nederlands kind al vroeg leert dat het beter is om eerlijk te zijn tegen pa en ma dan te jokken om hen niet in verlegenheid te brengen, betekent niet dat hier geen sprake is van respect. Het is echter wel een heel andere invulling van respect dan onder Marokkanen.

GASTVRIJ OP AFSpraak

Dit geldt ook voor de waarde 'gastvrijheid'. Heel lang geloofde ik net als andere Marokkanen hier dat

Nederlanders door hun zuinige en zelfs gierige inslag niet gastvrij kunnen zijn. Die indruk baseerde ik op mijn slechte ervaringen. Toen ik als kind van twaalf jaar een keer bij mijn Nederlands vriendje Philip tot etenstijd bleef spelen, verbaasde ik me erover dat ik niet aan tafel kon aanschuiven. Was Philip bij ons thuis geweest, dan had hij altijd met ons mee kunnen eten.

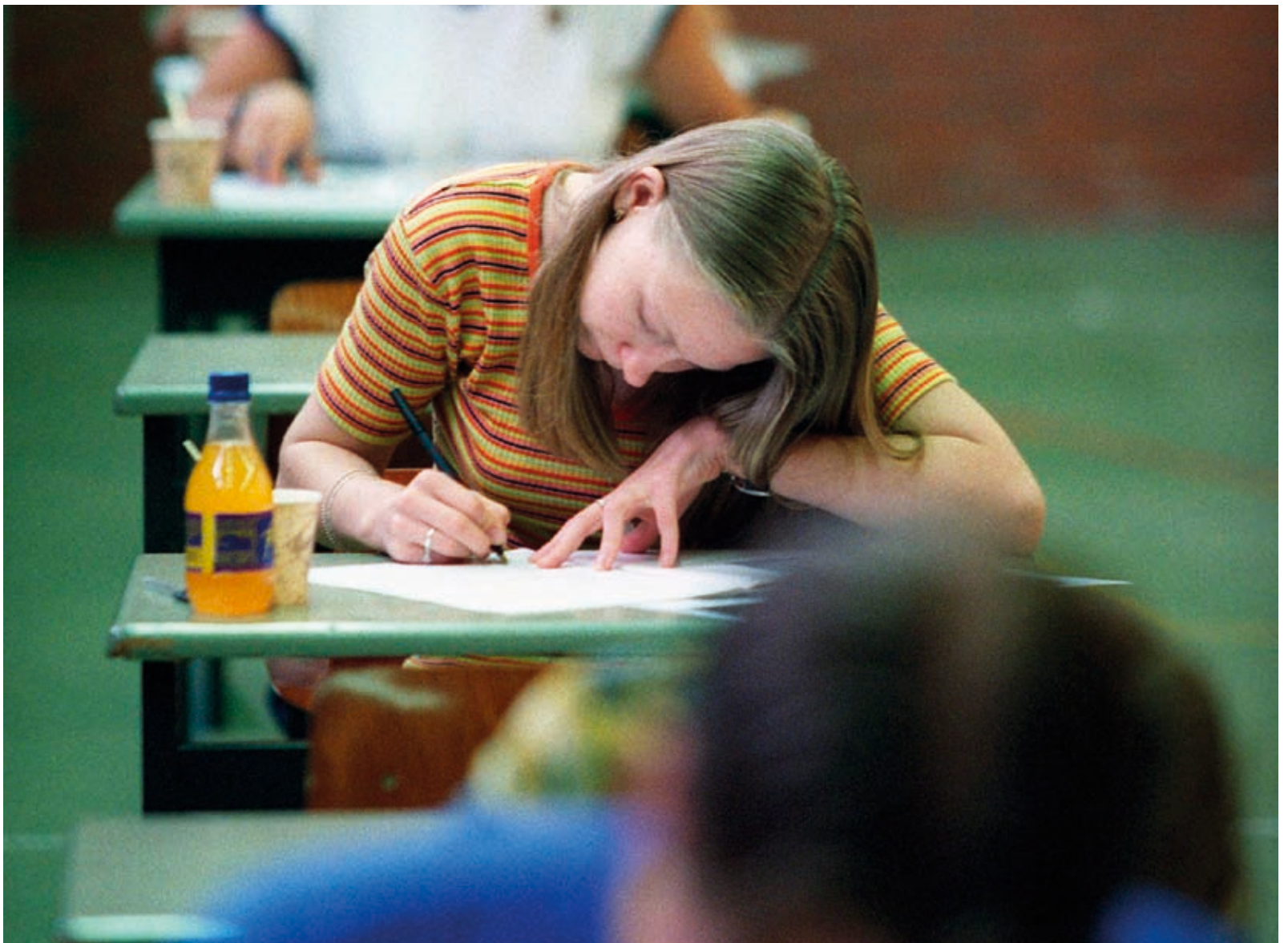
De conclusie 'Nederlanders zijn niet gastvrij', die ik toen trok, was echter fout. Marokkanen beleven gastvrijheid op een heel andere wijze dan de Nederlanders. Gastvrijheid is vaak gebaseerd op spontaan gedrag. Je hoeft niet van tevoren een afspraak te maken om mee te eten. Desnoods bakken we een paar omeletten meer en eten we extra brood als er niet genoeg is voor iedereen. En daarin verschilt de Marokkaanse omgang met gastvrijheid met de Nederlandse. Hier gaat bijna alles op afspraak. Als je mee wilt eten moet je dat ruim van te voren meedelen, zodat er rekening mee wordt gehouden. Als je weet dat er iemand bij je komt eten, kun je extra boodschappen halen. De mentaliteit van afspreken en alles willen plannen is onder Nederlanders veel sterker ontwikkeld dan onder Marokkanen.

GEEN BOTSSENDE WAARDEN

Respect en gastvrijheid staan dus in zowel de Nederlandse als de Marokkaanse cultuur hoog aangeschreven, maar worden wel verschillend beleefd. Dit geldt in zekere zin voor alle waarden. Daarom spreek ik van universele waarden.

Het is dus pertinente onzin om te stellen, zoals conservatieve denkers, opiniemakers en politici als Geert Wilders doen, dat de grondwaarden van mensen in onze samenleving met een niet-westerse achtergrond strijdig zijn met de westerse cultuur. Zulke conclusies in termen van 'botsing van culturen of beschavingen' leiden alleen tot polarisatie en conflicten tussen bevolkingsgroepen. Er bestaan geen botsende waarden. Waar we wel van elkaar verschillen is hoe we deze waarden inkleuren. Om te voorkomen dat kinderen, die van huis uit nooit hebben geleerd om deze verschillen te ontdekken en er goed mee om te gaan, in een ernstige identiteitscrisis terechtkomen, moeten scholen hun verantwoordelijkheid hierin nemen. Dan maken ze kinderen bewust van overeenkomsten en verschillen met kinderen met een andere culturele achtergrond. Alleen zo kunnen we voorkomen dat in de toekomst jongeren zich in dezelfde richting ontwikkelen als de geradicaliseerde Samir A., die vol wrok en frustraties zit, omdat hij als kind met zijn vragen nergens terecht kon. □

Drs. Youssef Azghari is schrijver van het boek 'Cultuurbepaalde communicatie. Waarden en belangen van passieve en actieve culturen', columnist bij dagblad Trouw en docent aan Avans Hogeschool.

Regiecentrum voor godsdienst/levensbeschouwing als examenvak

Scholen kunnen vanaf 2007 het vak godsdienst/levensbeschouwing laten meetellen bij het examen havo en vwo. Met een regiecentrum, gehuisvest bij de Besturenraad, ondersteunen de organisaties van bestuur en management scholen die kiezen voor de examenstatus van het vak.

Tekst: Paul Boersma, Fotografie: Dennis Beek

Ongeveer de helft van de protestants-christelijke scholen heeft besloten het vak een examenstatus te geven. In het orthodoxe onderwijs hebben bijna alle scholen daarvoor gekozen. De Bond KBO schat dat 30 procent van de katholieke scholen er een examenvak van wil maken. Verreweg de meeste scholen die het vak willen laten meedoen met het examen, kiezen ervoor het als een schoolexamen te laten meewegen in

het combinatiecijfer. Dat cijfer is opgebouwd uit een aantal vakken, zoals algemene natuurwetenschappen en cultureel kunstzinnige vorming. Een leerling moet 120 studielasturen besteden aan godsdienst als examenvak. De school is vrij om te bepalen hoeveel contacturen daarvoor nodig zijn. Afronding in een voereindexamenklas is mogelijk. Wil een school zo'n status van het vak waarmaken, dan zal ze een hel-

der leerplan moeten hebben, met daarin de beschrijving van de leerstof, de didactiek, de eisen die aan leerlingen worden gesteld, en de wijze waarop deze getoetst en beoordeeld worden. Een Programma van Toetsing en Afsluiting (PTA) is verplicht.

WAAROM GEEN EXAMENVAK?

Voor dit artikel hebben we een groot aantal scholen benaderd met de vraag hoe zij aankijken tegen de mogelijkheid om godsdienst als examenvak mee te laten doen. Zij die er niet voor voelen, geven daarvoor verschillende redenen. Zo vrezen sommige scholen dat de eigenheid van het vak verdwijnt: “De beoordeling wordt niet opgenomen in het combinatiecijfer, omdat dit de invulling van het vak te cognitief zou maken”. Soms ook houdt de directie het tegen omdat ze moeite heeft met het combinatiecijfer (je kunt dan immers een vak verwaarlozen door het te compenseren met een ander vak) en dat niet wil verdunnen met het vak godsdienst:

“De spoeling in een combinatiecijfer wordt dan erg dun.”

“Het combinatiecijfer is een slechte ontwikkeling, daarom zo weinig mogelijk vakken daarin mee laten doen. Voor het vak godsdienst worden over het algemeen (bij ons op school) redelijk hoge cijfers gegeven. Dit kan als effect hebben dat er geen inzet nodig is voor andere vakken die meetellen voor het combicijfer.”

Maar het bezwaar kan ook van de ‘andere’ kant komen. Zo wijst een godsdienstsectie erop dat “men nu voldoende moet staan wil men überhaupt overgaan naar een eindexamenjaar, en dat godsdienst/levensbeschouwing dus nu (zonder examenstatus) veel zwaarder meetelt dan als een onderdeelje van een combinatiecijfer.”

Een enkele school ziet er vanaf omdat de kwaliteit van het vak onvoldoende is: “Het vak in onze bovenbouw heeft (nog) onvoldoende profiel, onder andere door versnippering tussen meerdere ‘kleine’ parttimers”.

WAAROM WEL EEN EXAMENVAK?

Daar staan veel scholen tegenover die wel tot invoeren van de examenstatus overgaan:

“Wij kiezen er voor om godsdienst niet als enige vak in de bovenbouw een status aparte te geven.”

“Het is een goede zaak dat we afkomen van de huidige ambivalente status van dit vak: zogenaamd een echt vak zonder examenstatus.” Godsdienst is voor deze scholen dus niet wezenlijk een ander vak dan de andere vakken. Voor deze scholen geldt dat wat bij godsdienst geleerd wordt, niet van minder waarde is dan wat leerlingen bij andere vakken leren. En met het meewegen in het examen wordt de eigen waarde van het vak ook richting samenleving uitgedrukt.

Dat het vak dan moet voldoen aan een aantal kenmerken van een examenvak, zoals een helder leerplan en meedoen met een PTA, hoeft geen verzwakking te betekenen. Het vak is vrij in het bepalen van de lesstof en kan eigen beoordelingscriteria aanleggen en vakeigen toetsvormen ontwikkelen. Het kan zijn unieke vormende waarde behouden of zelfs versterken. Het past in zekere zin goed in de huidige inzichten van scholing, die uitgaan van betekenisvol leren voor de leerling. En bij dit vak gaat het bij uitstek om betekenis- en zingeving.

REGIECENTRUM

De gezamenlijke organisaties van bestuur en management hebben ter ondersteuning van de scholen die het vak als examenvak ontwikkelen, een regiecentrum in het leven geroepen. Dat centrum, dat wordt gehuisvest bij de Besturenraad, werkt nauw samen met het CPS, de SLO en de lerarenopleidingen.

In het kort krijgt het centrum de volgende taken:

1. ADVIESORGAAN VAN DE STUURGROEP GL ALS EXAMENVAK

Het regiecentrum functioneert als het adviesorgaan van de Stuurgroep GL als examenvak. Deze Stuurgroep is de feitelijke opdrachtgever van het regiecentrum. In de Stuurgroep zijn vertegenwoordigd de organisaties van bestuur en management en enkele direct betrokken organisaties als de Vereniging van leraren godsdienst/levensbeschouwing. Het centrum treedt als orgaan van de Stuurgroep in overleg met de overheid, de inspectie, de VO-raad en de opleidingen over zaken als de voorwaarden voor het invoeren van het vak GL als examenvak en de borging van de kwaliteit.

2. AANLEGGEN VAN EEN REGISTER

Het regiecentrum legt een register aan van alle scholen die GL als examenvak invoeren. Het register bevat de namen en (e-mail)adressen van de scholen, de directies tweede fase en de leraren die het examenvak geven. Waar mogelijk wordt bijgehouden welke karakteristieken elke school geeft aan het vak als examenvak (omvang, inhouden, toetscriteria, relatie met andere vakken).

3. VOORLICHTING

Het regiecentrum beheert een website en verzorgt een digitaal informatieorgaan dat alle betrokkenen en belangstellenden informeert. De website biedt informatie over ontwikkelingen en dient als forum voor uitwisselingen tussen betrokkenen.

In het kader van de ondersteuning en de informatievoorziening heeft de Stuurgroep een handreiking gemaakt (te downloaden van www.besturenraad.nl > VO > dossiers) en heeft het CPS samen met Besturenraad en SLO twee informatiebrochures uitgegeven. Die zijn op te vragen bij het CPS (www.cps.nl) en zullen straks op een aparte website te raadplegen zijn. Deze site zal ook links bevatten naar informatiebronnen van het gereformeerd en het reformatisch onderwijs en naar andere relevante sites.

Ook zullen voorbeelden van leerplannen en toetsvormen met een analyse door een lerarenopleiding op de site worden geplaatst.

Een wezenlijke taak van het regiecentrum is ook de voorlichting en advisering ter plaatse en op studiedagen van leraren, scholen, opleidingen en uitgevers. Gebleken is dat vrij veel secties niet voldoende toegerust zijn om een leerplan op te stellen, compleet met doelstellingen, domein- en lesstofbeschrijvingen, leerlingcompetenties, toetsvormen en toetscriteria. Scholen die begeleiding wensen bij het ontwikkelen van leerplannen en toetsvormen kunnen (tegen betaling) een beroep doen op de Besturenraad, CPS, SLO en de lerarenopleidingen.

4. VISITATIE

Het regiecentrum zal de organisatie op zich nemen van een visitatiestructuur. Zo’n structuur betekent dat scholen in een bepaalde regio onder leiding van het regiecentrum elkaar driejaarlijks visiteren. De Vliet Academie neemt de scholing van de visitatoren voor haar rekening. Een belangrijk uitgangspunt voor de visitatie vormt het vakdidactisch kader van de handreiking. Het regiecentrum zal ervaringen die in een regio worden opgedaan met visitatie en die een landelijke meerwaarde hebben, na toestemming van betrokkenen verzamelen en op zijn website beschikbaar stellen. □

Voor informatie over het regiecentrum en wat dat uw school kan bieden, kunt u zich richten tot Paul Boersma, e-mail pboersma@besturenraad.nl, telefoon 070 348 11 48.

Ruimte gevraagd bij invulling maatschappelijke stage

Een maatschappelijke stage voor leerlingen in het voortgezet onderwijs spreekt zowel de scholen als de stageverlenende organisaties aan. Maar beide partijen hebben zo hun wensen: zo veel mogelijk vrijheid om duur, doelen en inhoud te bepalen en flink wat extra geld. De Besturenraad bracht onderwijs en maatschappelijke organisaties bij elkaar.

Tekst: Nely van Dam, Fotografie: CSG De Lage Waard Papendrecht

Over de waarde van een maatschappelijke stage zijn de partijen het wel eens, constateert Erik Dees, adviseur onderwijsbeleid voortgezet onderwijs bij de Besturenraad. Aan verplichte stage van drie maanden, die het regeerakkoord in het vooruitzicht stelt, zitten voor alle betrokkenen nogal wat haken en ogen, bleek tijdens een recente conferentie waar de Besturenraad onderwijsinstellingen en stage-aanbieders bijeenbracht. Dees wijst erop dat vanaf komend schooljaar twee derde van de scholen voor voortgezet onderwijs al een maatschappelijke stage in een of andere vorm aanbiedt. “Gezien het succes hoeft een verplichting niet op veel tegenstand te stuiten”, zegt hij. “Maar dan moeten scholen wel zo veel mogelijk vrijheid krijgen om hun ideeën over wat een maatschappelijke stage zinvol maakt, door te voeren. Verder moet goed rekening gehouden worden met de wensen en mogelijkheden van de organisaties die straks veel meer stageplaatsen moeten leveren. En er moeten voldoende financiële middelen beschikbaar komen.”

TWEEDELING

Mariusus Ernsting, voorzitter van de Nederlandse organisatie voor vrijwilligerswerk en directeur bijzondere projecten van Vereniging Humanitas: “Als je weet dat al 480 scholen bezig zijn met een of andere vorm van maatschappelijke stage, dan is het eigenlijk bizar dat de regering met een wettelijke verplichting wil komen.”

Toch ziet ook hij er wel een reden voor. Er dreigt volgens Ernsting een tweedeling tussen leerlingen die wel en leerlingen die niet aan maatschappelijke participatie doen. Dit gevaar signaleert ook Bert Molenkamp, vicevoorzitter van de Besturenraad en bestuursvoorzitter van Amarantis Onderwijsgroep Amsterdam. “Wij organiseren uitstapjes vanuit Amsterdam-West naar Nemo (technologisch doe-museum in het centrum van Amsterdam - red.) en de Dam, omdat onze leerlingen anders de wijk niet uitkomen.” Ook deze scholieren zouden een maatschappelijke stage moeten doen, omdat de school zijns inziens tegengas moet geven aan het consumptisme. “De school moet het leven leren, en dat betekent ook participeren.” Ook hij is er voorstander van de maatschappelijke stage niet eenvormig volgens één wettelijk concept te laten plaatsvinden.

VRAGEN TE OVER

De inhoud van een wettelijke regeling, hoe summier ook, zal de nodige gevolgen hebben, verwacht Dees. Tot nu toe hebben scholen zich immers aan vrijwel geen enkel voorschrift hoeven houden. Er zijn dan ook nog vragen te over. Houden scholen de vrijheid om zelf hun partnerorganisaties te kiezen (met dezelfde identiteit bijvoorbeeld) of worden ze gedwongen stageplaatsen bij intermediairs af te nemen? Wat te doen met ongemotiveerde jongeren? Krijgen jongeren die al vrijwilligerswerk doen bij bijvoorbeeld kerk, sportclub of scou-

ting, een vrijstelling? En wil de politiek ook gaan bepalen wat de inhoud en het doel van de stages moet zijn?

Dees: “Het is te hopen dat de staatssecretaris afziet van gedetailleerde voorschriften en de invulling van de maatschappelijke stage zoveel mogelijk overlaat aan de scholen en organisaties.”

STOM BEDACHT

De termijn van drie maanden die het regeerakkoord noemt, is in ieders ogen irreëel. Ernsting: “Die drie maanden is echt onzin, stom bedacht. Vrijwilligerswerk doe je een dagdeel in de week, omgerekend zo’n 160 uur per jaar.” En zelfs dat aantal is nog enorm hoog, vergeleken bij de gemiddelde duur tot nu toe – zo’n tien à twintig uur. Dees heeft vernomen dat de verantwoordelijke bewindslieden inmiddels zelf ook inzien dat drie maanden fulltime veel te hoog gegrepen is. Bep Timmer, programmamedewerker maatschappelijke stage van de koepel van negentig sportbonden NOC*NSF, constateert dat de honderd dagen die het kabinet heeft uitgetrokken om eerst met de samenleving te praten, in dit geval goed hebben gewerkt. Alleen weet ook zij nog niet of staatssecretaris Van Bijsterveldt de passage in het regeerakkoord zal kunnen of willen wijzigen.

NIET DICHTTIMMEREN

De meeste betrokken instellingen willen flexibiliteit in de duur, eventueel met een

“Scholen krijgen subsidie voor maatschappelijke stages, vrijwilligersorganisaties niet. Dat steekt”

vastgelegd minimumaantal uren. Sommigen vinden twintig uur wel genoeg, anderen kunnen zich meer dan honderd voorstellen. “Als het maar niet dichtgetimmerd wordt.” De meesten gruwen ook van het idee van een wettelijke verplichting voor één model, al vinden zij wel dat er een verplichting voor allen moet komen, zodat alle jongeren via school een grotere maatschappelijke betrokkenheid kunnen ontwikkelen.

BEREN OP DE WEG

De meeste non-profitorganisaties staan positief tegenover de gedachte en hebben soms al goede ervaringen met kleine aantallen stagiairs in spontaan ontstane projecten. Bijvoorbeeld scholieren die ouderen computer- of sms-less geven of die meewerken aan inburgeringsprojecten. Ook bij reguliere werkzaamheden ‘vrijwilligen’ jongeren al volop, bijvoorbeeld in sportclubs.

Vrijwilligersorganisaties zien echter beren op de weg bij de toestroom van grote aantallen jonge scholieren. Zij zijn niet geëquipeerd voor de begeleiding van stagiairs. Ernsting heeft berekend dat 180.000 maatschappelijke stages een begeleidingsteam vergen van zo’n 5000 volledige banen. En die zal de overheid zijns inziens moeten betalen. Momenteel is er voor scholen wel een subsidieregeling voor de stages, voor de organisaties niet. “En dat steekt.” Namens het Leger des Heils spreekt Rien Timmer waarschuwende woorden: “Wij zien niet direct vijftienjarigen in een nachtopvang voor daklozen”. Voor schoonmaken daarentegen kan het Leger altijd wel hulp gebruiken, maar dat vinden de scholen meestal te weinig relevant. Al ziet hij wel kansen voor succesvolle contacten tussen cliënten en scholieren. Daarvan leren scholieren volgens hem bijvoorbeeld hoe ze kunnen voorkomen dat ze zelf zwerfjongeren worden.

Namens Philadelphia, een landelijke organisatie voor zorg aan voornamelijk verstandelijk gehandicapten, zegt hoofd opleidingen Corné van den Bosch: “Wij hebben 10.000 medewerkers, maar als er duizend vijftienjarigen bij komen, kan ik dat niet aan. Vijfhonderd ook niet. Wij hebben al reguliere stagiairs en moeten ook zelf opleiden.” Hij

ziet meer problemen. “Veel van onze cliënten krijgen ondersteuning bij het wonen. Ik denk dat een behoorlijk aantal van hen er weinig voor voelt in de privé-situatie met een scholier geconfronteerd te worden.”

STREETWATCHERS

Elza Kuyk, medewerker kerk en onderwijs van de Protestantse Kerk in Nederland, ziet voor kerkelijke gemeenten volop mogelijkheden om scholieren in te zetten bij bijvoorbeeld bezoekwerk, jeugdactiviteiten of diaconaal werk, “al staan sommige gemeenten er huiverig tegenover om een stelletje pubers binnen te halen”. Haar punt is eerder dat scholen meestal niet op de gedachte komen. “Ze weten wel waar het verzorgingshuis zit, maar weten de kerk vaak niet te vinden.”

Veel scholen hebben al goede ervaringen met een maatschappelijke stage. Echnaton in Almere laat derde- en vierdeklassers vmbo in diverse sporten een trainersdiploma halen, waarna zij bijvoorbeeld elke week een uur

training geven aan een team F-jes van de voetbalclub of aan jeugdige basketballers. Ook organiseren de stagiairs sportdagen op inmiddels 54 basisscholen.

Het Corbulo College (vmbo) in Voorburg begint al in de onderbouw met vormen van maatschappelijke stage. Zo kent de school ‘streetwatchers’ die in gele of zwarte jassen in de buurt rondlopen in verband met de veiligheid. Ook het halen van een EHBO-diploma, compleet met ritje in de ambulance, hoort bij de stageactiviteiten. Binnenkort start de ‘greenwatch’, waarin leerlingen de plantsoendienst behulpzaam zijn. In de bovenbouw gaan leerlingen onder meer naar basisscholen om de leerkrachten daar wekelijks te assisteren bij het vak techniek.

Directeur Geert-Jan Snijders heeft geen last van urentellerij voor stagiairs of begeleiders en levert geen lesuren in. “Ik kan het betalen uit de verhuur van het gebouw. En de leerlingen letten er evenmin op als er iets buiten het rooster valt.” □

Twee boeren en een dominee laten leraren om zichzelf lachen

"Twee echte uit polderklei getrokken boeren en een loepzuivere dominee" hebben een positieve boodschap voor het onderwijs. Het cabarettrio Tweeboereneneendominee uit de Noordoostpolder verlevendigt sinds 2005 studiedagen, symposia, personeelsfeesten en andere bijeenkomsten in het onderwijs, de landbouw en andere maatschappelijke sectoren.

"We zijn niet grof (kan ook niet met mijn beroep), niet plat (dat is goedkoop), en ook niet negatief kritisch over het onderwijs (dat is gemakkelijk)", aldus de predikant in het gezelschap, Jelle Vonk. "Ons doel is altijd om mensen een leuke middag te bezorgen, waarbij de zaal actief bij het hele gebeuren betrokken wordt. En dat docenten vooral om zichzelf kunnen lachen."

Trots

Vonk en de twee boeren, Willem Remijnse en Johan Schipper, willen met hun programma 'Van onderwijs', dat ze aanpassen aan de gelegenheid, vooral docenten een hart onder de riem steken. "Wees trots op je vak", is de boodschap.

"Onze informatie halen wij uit betrouwbare bronnen: mijn vrouw heeft remedial teaching gedaan, de vrouw van een van de boeren staat zelf regelmatig voor de klas", aldus Vonk. "Daarnaast hebben Johan en Willem jarenlang in het schoolbestuur gezeten, en later in het bestuur van de vereniging. Dus we zijn goed ingevoerd."

Het vak van leraar is volgens Vonk steeds ingewikkelder geworden. "Er komt steeds meer op het bordje van docenten: veranderingen – vaak onder het mom van 'vernieuwing van het onderwijs' – lastige ouders, meer taken, bijscholing enzovoort. Aangezien mijn kinderen nog op de basisschool zitten en ik dus regelmatig contact heb met docenten, merk ik hoe lastig het is om docent te zijn", zegt de predikant.

Hij ziet veel overeenkomsten met het ambt van gemeentepredikant. "Net als predikanten werken docenten met mensen, niet met methodes. Een methode gebruik je, maar met mensen moet je samenwerken, je moet luisteren naar kinderen, ouders, collega's. En dat is ingewikkeld! Ik merk dat docenten vaak solisten zijn. Het komt vaak voor dat ze niet alleen ouders, maar ook hun collega's graag op afstand houden. Dit soort dingen – collegialiteit, omgaan met veranderingen, ouders – komen bij ons aan de orde in sketches en liedjes."

Pabopipo's

Het trio Tweeboereneneendominee betreft altijd de zaal bij een optreden. "Wij vragen nogal wat van ons publiek", aldus Vonk. "Zo doen wij met de aanwezigen een kanjertraining, vaak ook doen we een dictee, en tot slot reiken wij ter ondersteuning als de Pabopipo's (de Cliniclowns van het onderwijs) een prijsje uit aan de verantwoordelijke man of vrouw van de studiedag."

De Vereniging voor Christelijk Primair Onderwijs Noordoostpolder heeft het gezelschap diverse malen te gast gehad bij jaarvergaderingen en jubilea, vertelt directeur onderwijs P. Reijenga. "Het is zelfs ontstaan uit onze vereniging, waar twee van hen bestuurslid zijn geweest." Het cabaret van Tweeboereneneendominee behandelt het onderwijs "humorvol en met een knipoog", is zijn ervaring. "Ze brengen een redelijk diepgaand programma met ernst en luim."

Voor informatie en boekingen: e-mail info@tweeboereneneendominee.nl, telefoon 06 51 81 21 70, website www.tweeboereneneendominee.nl.

OSKAR voor scholingswinkel Albeda College

De scholingswinkel van het Albeda College in Rotterdam-Zuid heeft dit jaar een OSKAR (OnderwijsKAnsen Rotterdam) gewonnen, een prijs van de gemeente Rotterdam voor opvallende en inspirerende initiatieven die een vernieuwende bijdrage leveren aan het onderwijs.

De scholingswinkel is gevestigd in het winkelgebied Boulevard Zuid

(Feijenoord) en vormt het centrale punt van waaruit verschillende partners samenwerken om ondernemers in het winkelgebied te ondersteunen en activiteiten voor het winkelcentrum en de buurt te ontplooiën. Doelen van de scholingswinkel zijn scholing verzorgen aan de daar gevestigde ondernemers, het creëren van extra stageplaatsen, het bieden van een omgeving voor competentiegericht leren aan deelnemers van de reguliere mbo-opleidingen, een bijdrage leveren aan de sociale cohesie in deelgemeente Feijenoord en werkzoekenden uit de deelgemeente bemiddelen naar werk.

De scholingswinkel is onderdeel van Werkbank Boulevard Zuid, een overlegplatform waarin behalve het Albada College de deelgemeente Feijenoord, het OntwikkelingsBedrijf Rotterdam, KCHandel, de winkeliersvereniging Boulevard Zuid, de Rabobank, het LMC en uitzendorganisatie Vedor participeren.

De jury beoordeelde het project als "een gevarieerde, nieuwe manier van onderwijs waarbij de omgeving actief wordt betrokken. Door de gehanteerde werkwijze worden meerdere belangen gediend: van ondernemers, van werkzoekenden, van de buurt en natuurlijk van de leerlingen en van de school. Kortom: een schoolvoorbeeld van maatschappelijk betrokken onderwijs!"

Kamervragen over ludieke lesmarathon

Een ludieke lesmarathon aan het Agnieten College in Zwolle (locatie Meander) heeft tot serieuze Kamervragen van Tweede Kamerlid Kraneveldt (PvdA) geleid. Met de lesmarathon wilden de leerlingen de aandacht vestigen op de gevolgen van de norm van 1040 uur verplichte onderwijstijd: toetsen buiten de geplande lesuren, ook lessen in toetsweken en later zomervakantie.

De lesmarathon was niet bedoeld om onderwijstijd te realiseren, stelt staatssecretaris Van Bijsterveldt (Onderwijs) in haar antwoorden het Kamerlid gerust. "Het is een leuke spontane actie van de leerlingenraad, waarover de schoolleiding geïnformeerd is. De school heeft aangegeven deze lessenmarathon op geen enkele wijze te beschouwen als een manier om onderwijstijd te realiseren. Dat is ook niet nodig: het Agnieten College heeft in dit schooljaar in goed overleg met de inspectie voldoende onderwijstijd ingepland."

De Inspectie van het Onderwijs heeft op basis van haar najaarsonderzoek in 2006 geconcludeerd dat het Agnieten College (locatie Meander) na een aanpassing van de onderwijsplanning een voldoende aantal uren heeft geprogrammeerd om te voldoen aan de wettelijke vereisten. De feitelijke realisatie wordt bekeken in het onderzoek dat de inspectie in het voorjaar van 2007 bij ongeveer 75 scholen heeft uitgevoerd.

Portaal ondersteunt competentiegericht leren Alfa-college

Het Alfa-college in Groningen biedt zijn deelnemers, naar eigen zeggen als eerste ROC in Nederland, de nieuwste portaaltechnologie ter ondersteuning van competentiegericht leren.

Het portaal ontsluit voor de meer dan 10.000 deelnemers en 1400 medewerkers een "digitale leer-, werk- en informatieomgeving". Die sluit volgens de instelling nauw aan bij de hedendaagse, digitaal georiënteerde jongeren. Met de portaaltechnologie van Microsoft Office SharePoint Server 2007 (MOSS2007) worden alle intranetten, extranetten en webtoepassingen binnen één geïntegreerd platform ondersteund, in plaats van de veelal afzonderlijke, gefragmenteerde systemen.

Het portaal moet een belangrijke rol gaan spelen in de samenwerking met andere deelnemers en met opdrachtgevers bij praktijkgerichte opdrachten. "Opdrachten kunnen digitaal worden uitgezet naar deelnemers. Zij kunnen op school, vanuit hun stageplek of thuis werken aan hun opdracht. In het portaal kunnen deelnemers en docenten elkaar 'treffen' en direct communiceren en samenwerken. De docenten ondersteunen en begeleiden deelnemers bij het werken aan opdrachten. Dit kan nu dus ook digitaal."

Het zogeheten digitale portfolio documenteert de kennis, vaardigheden en beroepshouding die de deelnemer zich eigen heeft gemaakt. Aan het einde van zijn opleiding kan hij daarmee aantonen dat hij het beroep dat hij heeft gekozen, competent kan uitoefenen.

Heeft uw school nieuws voor deze pagina?

Stuur uw bericht naar de redactie: redactie@besturenraad.nl.

Flitsend kennismaken met de Bijbel

Het is rumoerig in de trailer die voor het gebouw van het Heerenlanden College in Leerdam staat. Leerlingen roepen door elkaar. De opzweepende muziek en de snelle montage van de filmpjes die op een groot scherm voorbij komen, maken de sfeer hectisch. De Bijbel is niet het eerste waaraan je denkt bij deze presentatie. Toch gaat het daarom. Het Nederlands Bijbelgenootschap rijdt met BibleDate - Up to you langs scholen voor voortgezet onderwijs om leerlingen op eigentijdse wijze kennis te laten maken met de Bijbel.

Tekst: Emmy Stark, Fotografie: NBG / Sandra Haverman

De leerlingen van een tweede klas vmbo-tl doen enthousiast mee aan het interactieve programma, hoewel niet altijd even serieus. De presentatrice moet hen herhaaldelijk tot kalmte manen. Tijdens de quiz die deel uitmaakt van het programma, krijgen de leerlingen vragen als 'naar wie is popster Madonna vernoemd?' of 'uit welke delen bestaat de Bijbel?' Uit de antwoorden blijkt dat er nog veel schort aan de Bijbelkennis: 44 procent koos als antwoord op de tweede vraag 'het grote en het kleine' of 'het voorste en het achterste'.

UITDAGENDE VORM

De school vindt het belangrijk dat de leerlingen kennismaken met de Bijbel en het christelijk erfgoed. "Wij zien de BibleDate als zinvolle en leuke ondersteuning bij onze godsdienstlessen", zegt A.M. de Gruijter, docent

levensbeschouwing aan het Heerenlanden College, een christelijke scholengemeenschap voor vwo, havo en vmbo met 1160 leerlingen. "De reacties van de leerlingen zijn enthousiast. De vorm daagt hen uit en laat hen op een andere manier kijken naar de Bijbel en naar thema's die daarmee te maken hebben."

Het programma duurt 75 minuten en bestaat uit vier onderdelen: een korte film over de Bijbel en de betekenis in de samenleving, een quiz, en een discussie waarvan de leerlingen zelf de thema's kiezen. Tot slot maken de deelnemers zelf een filmpje bij een van de Bijbelverhalen.

Esmée, 14 jaar, noemt het programma "lollig". Zelf wist ze niet veel, zegt ze. "De vragen bij de quiz waren best wel moeilijk. Dat van Madonna, nou, hoe kan je weten dat die naar Maria is genoemd? Zo gedraagt ze zich toch

helemaal niet?" Ook voor andere leerlingen levert de quiz problemen op. "Wij hebben thuis de Koran en niet de Bijbel", zegt een van de jongens. "Daarom weet ik bijna geen antwoorden."

VRIENDSCHAP

Voor het derde programmaonderdeel, de discussie, kiezen de Leerdamse leerlingen in grote meerderheid het thema relaties en vriendschap. Om te beginnen moeten ze hun mening geven over enkele stellingen, zoals 'voor je vrienden heb je alles over'. Daarmee is 69 procent het eens. Vervolgens kiest de computer iemand uit die zijn mening mag toelichten. "Ze hebben ook alles voor mij over", is het belangrijkste argument vóór van een van de meisjes. De drukste jongen uit de groep, Rachid, is het met haar eens. "Mijn vrienden zijn me dierbaar, ik

hou van ze.” Hij oogst applaus met zijn stellingname. “Maar je weet nooit wat ze doen, ze kunnen wel van alles gaan doen”, is de reactie uit het kamp van de neestemmers.

Vervolgens moeten ze aspecten noemen die belangrijk zijn in vriendschap. Eerlijkheid, respect en vertrouwen, roepen ze bijna in koor. En dan de hamvraag: je zit tijdens de les te kletsen met je vriendin. De leraar ziet je vriendin kletsen en stuurt haar uit de les. Wat doe je: biecht je op dat jij ook zat te kletsen? Opmerkelijk is dat maar de helft zich zou melden.

Bij de volgende stelling is een opvallend groot deel van de klas vóór het gebruik van geweld om cyberpesten af te straffen: maar liefst 76 procent keurt slaan goed. Helaas strandt de daaropvolgende discussie in provocerend gedrag van een van de leerlingen.

Na afloop van dit onderdeel weet eigenlijk geen van de kinderen de relatie met de Bijbel te leggen. “Staan daar ook verhalen in over vriendschap dan?”

DOVENTOLK

Het laatste onderdeel van het programma – zelf een filmpje maken – is het populairst bij de jongeren. Ze treden op als correspondent bij het Bijbelnieuws, een naar het journaal gemodelleerd filmpje met vier verschillende items: apostel ontsnapt uit gevangenis, bijzondere baby in Bethlehem, reus geveld en zee verandert in pap. De leukste bijdrage komt van het groepje dat commentaar levert bij het verhaal van de splijtende zee – inclusief doventolk! De leerlingen kunnen later hun eigen filmpjes terugzien op de website. Het doel van de school is bereikt, denkt docent Gruijters. “We wilden de leerlingen een positieve ervaring laten opdoen met de Bijbel en hun interesse wekken.” Het gaat niet zozeer om kennisoverdracht, benadrukt hij. “Veel van onze leerlingen kennen de Bijbel niet en hebben er een verkeerd beeld van: saai, stoffig, ouderwets. Dat hebben we hiermee doorbroken. Het is een flitsend programma, modern en eigentijds.” De leerlingen beamen dit na afloop. “Veel leuker dan gewone godsdienstles”, zegt Roos (13). Haar klasgenote Bianca valt haar bij: “Van mij mogen ze elke week komen.” □

Voor meer informatie of boekingen kunt u contact opnemen met het Nederlands Bijbelgenootschap, Hanna Versteegen, telefoon 023 514 61 81, e-mail Bibledate@bijbelgenootschap.nl. Paul Boersma, adviseur onderwijs en identiteit bij de Besturenraad, zit in het comité van aanbeveling van BibleDate.

COLUMN

Marianne Luyer

voorzitter Besturenraad

Fotografie: Cats & Withoos

Wat bezielt bestuurders? Tijd voor een antwoord!

U weet hoe dat gaat. Als het rommelt in organisaties, zijn bestuurders de kop van Jut. Gaat het goed, dan heeft niemand belangstelling voor hen. Goed nieuws is geen nieuws, goed bestuur evenmin. Alleen topsalarissen en bestuurlijk gesjoemel halen de krantenkoppen. Daardoor opgejut roepen politici en vakbonden van alles, maar de (goede) besturen zelf doen er te vaak het zwijgen toe.

Wat een kansen liggen hier voor ons. Niet alleen het ministerie, niet alleen de inspectie, maar de hele samenleving schreeuwt om verantwoording: laat zien wat je doet! Wij weten natuurlijk dat ‘onze’ onderwijsinstellingen in het algemeen bekwaam worden bestuurd. Maar zien de leerlingen, de docenten, de ouders, de gemeente en de buurt wel ten volle de vruchten van uw werk: goede leerresultaten, een veilig schoolklimaat, een inspirerende sfeer, hart voor de omgeving?

Goede verantwoording is iets anders dan angstvallig proberen te voldoen aan opgelegde normen. Een afvinkcultuur, noemt onderwijsadviseur Gert van Dijk dat. Met de vorming van de diverse sectorraden dreigt het onderwijs wel in het teken te komen staan van kille cijfers en harde criteria.

Christelijke schoolbestuurders weten al jaren dat er meer is. Zo probeert Kees Boele van de Christelijke Hogeschool Ede binnen het hbo gehoor te krijgen voor zijn pleidooi om identiteit toe te voegen aan de accreditatienormen voor het

hbo en om de vormingskant van het hoger onderwijs meer aandacht te geven. En toont Berend Kamphuis, voorzitter van de Federatie Christelijk BVE en van het CvB van het Alfa-college, overtuigend aan waarom het zo onwenselijk is dat staatssecretaris Van Bijsterveldt deel C van het kwalificatiedossier voor het mbo eenzijdig heeft vastgesteld. Dat gaat vooral over de inhoud van burgerschap – bij uitstek het domein waarop onze vrijheid van onderwijs tot uitdrukking komt!

Sterke besturen en sterke directies die hun lamp niet langer onder de korenmaat steken – daar gaan we de komende tijd op inzetten met onder meer een mediacampagne. De vorming van sectorraden geeft ons als Besturenraad alle ruimte om ons weer te richten op onze kerntaak: de belangen behartigen van de vrijheid van onderwijs.

Tijdens onze recente kennismaking met minister Plasterk hebben we het daar indringend over gehad. Hij toonde zich ontvankelijk voor onze boodschap: Goed bestuur schept kaders waarvoor directie, leidinggevers, leraren, leerlingen en ouders samen invulling kunnen geven aan onderwijsvernieuwing en -ontwikkeling. Dit is de kernfunctie van besturen. Niet meer, maar ook niet minder.

De samenleving kan niet zonder goed bestuur. Dat verdient de aandacht van ons allemaal. Tijd voor een zelfbewust geluid uit de bestuurskamer.

Reageren? Mail Marianne Luyer op mluyer@besturenraad.nl

Suske en Wiske-album over veilig internetten

In 'Suske en Wiske en de Sinistere Site' komt Wiske in de problemen door onvoorzichtig om te springen met internet. Basisscholen en de onderbouw van het vo hebben drie albums gratis ontvangen. Ouders en scholen kunnen tot 15 juni 2007 voor 1 euro per uitgave extra exemplaren bestellen via www.desinisteresite.nl.

Kennisnet ICT op school wil met deze eenmalige actie kinderen op een leuke manier tips geven tegen de risico's van internet. De Besturenraad is vertegenwoordigd in de raad van toezicht en in de Programmaraad van Kennisnet ICT op School.

Maar liefst 30 tot 35 procent van de jongeren van elf tot en met vijftien jaar zegt zich minstens één keer per maand beledigd, grof behandeld of lastiggevallen te voelen op internet, 37 procent van de kinderen uit groep 7 voelt zich niet veilig op internet.

Van de leerlingen van groep 7 en 8 van het basisonderwijs en van de eerste en tweede klas van het voortgezet onderwijs is 3,8 procent obsessief met internet bezig. Dit zijn in totaal ongeveer 30.000 leerlingen. Zij hebben moeite hun internetgebruik onder controle te houden en gebruiken internet als manier om met problemen om te gaan. Zij besteden veel meer tijd aan internet dan andere kinderen van hun leeftijd (24,1 uur versus 10,5 uur per week). Dit blijkt uit de

monitor Internet en Jongeren (IVO, 2006).

Het album is bedoeld om kinderen op een andere en speelse manier tips te geven over veilig internetten. Internet is interessant en kan goed in het onderwijs worden ingezet. Het is daarom van belang dat kinderen weten hoe zij hier veilig mee kunnen omgaan.

Zie voor tips over bijvoorbeeld veilig chatten, het beschermen van je computer en privacy: veilig.kennisnet.nl.

Pas op met persoonlijke gegevens op uw schoolsite

Onlangs was op internet te lezen dat een directeur van een basisschool verdacht werd van ontucht met minderjarige leerlingen. Zijn initialen en de naam en plaats van de school stonden in het bericht. Op de site van de school waren zijn naam, privé-adres, telefoonnummer en foto te vinden. Onze juristen raden u met nadruk aan voorzichtig te zijn met persoonlijke gegevens. Mocht er zich bij u een incident voordoen, hou dan persoonlijke gegevens uit de pers en haal desnoods meteen (een deel van) uw site van internet.

Verlichting van administratieve lasten

Het nieuwe kabinet gaat weer een ronde administratieve lastenverlichting starten. Het doel is om te komen tot een lastenvermindering van 25 procent. Zijn er concrete zaken waarvan u vindt dat de administratieve lasten overbodig of overdreven zijn? Meld dit dan bij Wout Neutel, wneutel@besturenraad.nl. Wij zorgen ervoor dat de voorstellen bij de regering terechtkomen. Het is van belang dat de zaken die u omschrijft zo concreet mogelijk zijn, want: hoe concreter, hoe groter de kans op succes.

Gegevens klachtencommissie in schoolgids

De gegevens van de klachtencommissie waarbij uw school is aangesloten, moeten in de schoolgids staan. Uit de praktijk blijkt dat veel schoolgidsen verouderde gegevens vermelden. Als u bij de klachtencommissie van de Besturenraad bent aangesloten zijn dit de juiste gegevens:

Klachtencommissie Christelijk Onderwijs
Postbus 694
2270 AR Voorburg
Telefoon: 070 386 16 97
fax: 070 348 12 30

E-mail: info@klachtencommissie.org
Website: www.klachtencommissie.org

Algemeen secretaris is
mw. mr. A.C. Melis-Gröllers.

Gesprek met minister Plasterk

Marianne Luyer, voorzitter Besturenraad, en Jan van Galen, secretaris/directeur, hadden begin mei een gesprek met minister Plasterk. Ze hebben onderwerpen besproken die op de onderwijsagenda voor de nieuwe kabinetsperiode staan en die onze leden ons als belangenbehartiger en dienstverlener hebben toevertrouwd. Bijvoorbeeld de aantrekkelijkheid van het lerarenberoep, meer vrouwen in topposities en meer mannen voor de klas, het imago van onderwijsbesturen en educational governance.

Een korte weergave van deze punten vindt u op onze website, www.besturenraad.nl > po/vo/bve/ho > ontwikkelingen.

Reageren op deze punten kan via internetredactie@besturenraad.nl.

Uitstel volgende fase invoering Onderwijsnummer PO

De start van de tweede fase van de invoering van het onderwijsnummer PO is met enkele maanden uitgesteld. Deze fase, de zogenaamde PGN-scan 2, zal vermoedelijk na de zomervakantie ingaan. De vertraging is veroorzaakt door juridische en organisatorische complicaties. De invoering van het persoonsgebonden nummer in het primair onderwijs is immers een omvangrijke operatie. Veel scholen hebben de eerste fase, het verzamelen van de sofi-nummers van hun leerlingen, inmiddels succesvol afgerond, of zijn daarmee een heel eind op weg.

Tijdens de PGN-scan 2 sturen de scholen hun leerlingengegevens naar de projectorganisatie PGN PO. Deze voert elektronisch diverse controles uit op de gegevens als voorbereiding op de uitwisseling met de IB-Groep. Deze 'scan' levert een rapportage op, waaruit u kunt afleiden welke

gegevens moeten worden gecorrigeerd of aangevuld. Via de scan ontvangt u ook onderwijsnummers voor leerlingen die geen sofi-nummer hebben. Vóór het begin van de PGN-scan 2 ontvangt elke school een document waarin de precieze werkwijze beschreven staat.

De deelnemende softwareleveranciers van de leerlingadministratiepakketten hebben de voorbereidingen voor de PGN-scan 2 met succes afgerond. Wanneer uw softwareleverancier u een nieuwe versie van de programmatuur stuurt, zijn de functies voor de PGN-scan 2 daar mogelijk al in opgenomen. In dat geval verwijst de handleiding van de softwareleverancier naar een 'Model invoeringsplan'. Daarmee wordt het bovengenoemde document, dat u voor het begin van de PGN-scan 2 ontvangt, bedoeld. De softwareleveranciers werken nu, evenals de IB-Groep, aan de

technische voorbereidingen om de elektronische gegevensuitwisseling tussen scholen en de overheid mogelijk te maken.

Op dit moment raden wij u aan, voor zover dat nog nodig is, door te gaan met het verzamelen van de sofi-nummers van nieuwe en zittende leerlingen. U kunt het aantal verzamelde nummers doorgeven via de website www.pgnpo.nl, onderdeel Mijn PGNPO. Op deze website kunt u veel informatie vinden over de invoering van het onderwijsnummer, waaronder een overzicht van de deelnemende softwareleveranciers. Via de site kunt u ook contact opnemen met de helpdesk van de projectorganisatie PGN PO.

Voor meer informatie kunt u terecht bij Robbert Jan de Vries, telefoon: 070 348 11 48, e-mail: rjdevries@besturenraad.nl

Nieuwe consultant educational governance

Ruud Kouijzer is per 1 juni bij de Besturenraad in dienst getreden als consultant educational governance en bestuurlijke vernieuwing. Hij werkte eerder 21 jaar bij de Erasmus Universiteit Rotterdam, eerst als beleidsmedewerker en de afgelopen twaalf jaar achtereenvolgens als hoofd van het Bureau Buitenland en hoofd van een administratieve afdeling. Ruud is twaalf jaar bestuurslid van de Rotterdamse Vereniging voor Katholiek Onderwijs.

Achterstandsgeld voortgezet onderwijs

Door het Leerplusarrangement VO komt er meer geld terecht bij de scholen met een opeenstapeling van problemen. De regeling heeft ook onbedoelde effecten. Die ontstaan volgens ons omdat scholen pas extra geld ontvangen als 30 procent van de leerlingen uit een probleemwijk komt. Wij hebben er steeds op aangedrongen om deze 30-procentsdrempel te verlagen. Het is volgens ons ook niet de bedoeling dat scholen extra geld krijgen als ze het niet nodig hebben, wat blijkens onderzoek van het Onderwijsblad (AOB) voorkomt. We vinden het belangrijk dat de effecten van de regeling snel in kaart worden gebracht, zodat er maatregelen genomen kunnen worden.

Onderscheiding voor oud-directeur Besturenraad

Bauke de Haan, voormalig directeur van de Besturenraad, is benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau. De Haan was van 1975 tot 1982 directeur van het bureau van de Besturenraad. Hij heeft ook diverse bestuursfuncties vervuld, onder andere bij het CDA en in organisaties voor natuurbescherming en internationale samenwerking.

Thema juni

Schooldirecties en besturen die zich daarop hebben geabonneerd, krijgen maandelijks Thema bij SBM. Het onderwerp van Thema juni voor het primair en voortgezet onderwijs is 'Verticale en horizontale verantwoording'. Voor abonnementen, bestellingen of informatie over nog verkrijgbare Thema's: telefoon 070 348 11 48, e-mail alg@besturenraad.nl. Of kijk op www.besturenraad.nl > Besturenraad > Thema.

Dynamisch leren met de Vliet Academie

De Vliet Academie is het opleidingsinstituut van de Besturenraad. Een dynamische leeromgeving voor bestuur, management en schoolleiders van alle sectoren in het christelijk onderwijs. Met oog voor de uitdagingen van de identiteitsgerelateerde onderwijsinstelling en een heldere visie op haar maatschappelijke taak. De Vliet Academie kiest een persoonlijke aanpak, begeleidt u in

de leergangen én verder, op uw eigen werkplek, in uw dagelijkse praktijk. Een compleet overzicht van onze leergangen en cursussen in het cursusjaar 2007-2008 vindt u in onze brochure. Alle leden van de Besturenraad hebben die ontvangen. De brochure is na te bestellen via alg@besturenraad.nl of 070 348 11 48.

Leergang Effectief leidinggeven aan vernieuwingen in het vmbo en mbo

Op zoek naar een uitgelezen kans om over en weer te leren van vmbo en mbo? Volg dan de leergang 'Effectief leidinggeven aan vernieuwingen in het vmbo en mbo'.

Schoolleiders uit het vmbo en opleidingsmanagers uit het mbo ontwikkelen hier hun onderwijs gelijk op. Doorontwikkeling van het vmbo en herontwerp van het mbo staan immers niet los van elkaar!

Onderwijskundige vernieuwingen vragen nogal wat van de school- en opleidingsmanagers. De kernelementen van de Vliet Academie krijgen in deze leergang een inkleuring binnen de context van zorgvuldig werken aan ingrijpende vernieuwingen – met concrete resultaten.

Sector: vmbo-mbo

Doelgroep: Schoolleiders in het vmbo en opleidingsmanagers in het mbo

Wanneer: Start van het halfjaarlijkse programma in september 2007, daarna via open inschrijving; start van een tweede groep in november 2007

Voor inhoudelijke informatie kunt u terecht bij Marianne Beelaerts, e-mail mbeelaerts@besturenraad.nl, telefoon 070 348 11 48

Aanmelden kan via de website, www.vlietacademie.nl, of telefonisch via 070 348 11 81.

Leergang Aanstormende directeuren primair onderwijs

Na het succes van de leergangen voor schoolse, meerschoolse en bovenschoolse directieleden kon het natuurlijk niet uitblijven: een Vliet Academie-leergang voor toekomstige leidinggevendenden. Helemaal in de stijl die u van ons gewend bent: actuele thema's komen aan bod, er is ruim aandacht voor theorie en praktijk en we koppelen de opgedane kennis aan de eigen werkplek.

Wilt u zich goed voorbereiden op een leidinggevende taak in het onderwijs? Volg dan deze enthousiasmerende leergang, waarin u uw leidinggevende vaardigheden ontdekt én ontwikkelt en kennismakt met wat het betekent om managementtaken uit te voeren. De leergang bestaat uit acht modules van een dag.

Sector: primair onderwijs

Doelgroep: personeelsleden in het onderwijs die interesse hebben in een baan als directielid

Wanneer: 2007: 10 september, 8 oktober, 12 november 2008: 16 januari, 13 februari, 13 maart, 7 en 8 april (tweedaag met overnachting), 19 mei

Tijd: 9.30-16.30 uur

Studielaast: 6 ECTS/168 sbu

Voor inhoudelijke informatie kunt u terecht bij Ouko Beuving, e-mail obeuving@besturenraad.nl, telefoon 070 348 11 48.

Aanmelden kan via de website, www.vlietacademie.nl, of telefonisch via 070 348 11 81.

Cursus Werken met de tripkit

Praten over de inspiratie, waarden, ervaringen en zingeving die je als persoon, team of school wilt laten zien, gaat niet altijd vanzelf. Daarom is er de Tripkit: een unieke koffer vol werkvormen en materialen die u hiermee op weg helpt!

Met de methoden uit de koffer gaat u op zoek naar uw eigen ervaringen, de betekenis die u daaraan geeft, uitdagingen en belemmeringen én u gaat na hoe u zelf en als collega's inhoud kunt geven aan de waarden die u en de school uit willen dragen. Alle werkvormen lokken uit tot dialoog, en tot ontmoeting waarin u uitgedaagd wordt te reflecteren op eigen waarden en handelen. De cursus 'Werken met de tripkit' begeleidt u bij het gebruik van de tripkit.

Sector: primair en voortgezet onderwijs

Doelgroep: directeuren en teamcoördinatoren

Wanneer: 30 oktober 2007, 10.00-16.00 uur, inclusief lunch

Docenten: Martine van Leeuwen (ViaDia training & coaching en ontwikkelaar Tripkit) en Anja van Andel

Voor inhoudelijke informatie kunt u terecht bij Anja van Andel, e-mail avanandel@besturenraad.nl, telefoon 070 348 11 48.

Aanmelden kan via de website, www.vlietacademie.nl, of telefonisch via 070 348 11 81.

Cursus Met overtuigingskracht omgaan met de media

Mediavorlichter van de Besturenraad Grada Huis en mediaspecialist en programmaker Jelle Koolstra van de NCRV bieden u een mediatraining, geheel op het onderwijs toegesneden. Het kan u immers zomaar overkomen: de media op de stoep, compleet met camera voor een rechtstreekse uitzending. De relatie met de media wordt steeds belangrijker, en niet alleen als er een calamiteit aan de orde is. Op het moment dat u onverwacht de media op de stoep hebt staan, komt zo'n relatie u goed van pas.

In deze cursus vergroot u uw kennis en vaardigheden, door stevige training, gecombineerd met kennis, inhoud en tips. Wij trainen u voor de schrijvende pers en voor een televisie-interview. De mediatraining wordt gegeven in de studio van de NCRV in Hilversum, inclusief een bezoekje aan de NCRV studio's. Geef van tevoren gerust uw wensen door!

De training beslaat twee dagen. De eerste dag leren wij u de kneepjes van het vak, worden de interviews opgenomen, getraind en geoefend, de tweede dag worden de opnames besproken en worden adviezen gegeven.

U krijgt van de professionele opname een dvd mee naar huis.

Sector: po vo bve hbo wo

Doelgroep: leden raden van toezicht, bestuurders, managers, persvoorlichters; de groep bestaat uit ca. 10 deelnemers

Wanneer: eerste deel training: 2 oktober, tweede deel training: 9 oktober

Voor inhoudelijke informatie kunt u terecht bij Grada Huis, e-mail ghuis@besturenraad.nl, telefoon 070 348 11 48.

Aanmelden kan via de website, www.vlietacademie.nl, of telefonisch via 070 348 11 81.

Derde advocaat bij de Besturenraad

Job Keijser, jurist bij de Besturenraad, is beëdigd als advocaat. Daarmee krijgt de Besturenraad zijn derde advocaat in dienstbetrekking. Sinds de beëdiging van Kees Verhaart en Jolien Janse in de zomer van 2006 kunt u bij de Besturenraad terecht voor de totale juridische dienstverlening, dus ook bij verplichte rechtsbijstand. Onze eigen advocaten procederen voor u bij de rechtbank. Meer weten over de juridische dienstverlening van de Besturenraad? Vraag dan de folder 'Zeker van uw zaak' aan via 070 348 12 01.

Nieuwe aanpak Juridische Dienstverlening

De ledenraad van de Besturenraad heeft besloten om de contributiesystematiek voor Juridische Dienstverlening aan te passen. Leden in het primair en voortgezet onderwijs hebben hierover een brief ontvangen. Per 1 juli komt een einde aan de systematiek van 10 vrije uren juridische dienstverlening door de Besturenraad per 1.000 leerlingen per bestuur voor nieuwe conflict dossiers die zich in de loop van het kalenderjaar onverhoopt kunnen aandienen.

De ledenraad heeft besloten om de behandeling van alle nieuwe en lopende dossiers, zowel conflict dossiers als reguliere juridische advisering, voortaan af te wikkelen op basis van dienstverlening op maat tegen het gunstige verlaagde ledentarief van € 100 per uur. De aanleiding hiervoor is de behoefte van veel besturen om de lidmaatschapscontributie van de Besturenraad te beperken gezien de komst van de sectororganisaties VO-Raad (2007) en PO-Raad (2008).

Deze nieuwe aanpak heeft tot gevolg dat de contributie op jaarbasis met € 0,51 per leerling afneemt. In verband hiermee hebben besturen in het primair en voortgezet onderwijs met ingang van 1 juli 2007 recht op een restitutie van € 0,26 per leerling over het laatste halfjaar van 2007.

Kortdurende juridische ondersteuning bij verschillende onderwerpen via de Helpdesk blijft onverkort deel uitmaken van de collectieve dienstverlening op grond van de basiscontributie en wordt niet als dienstverlening op maat in rekening gebracht. Ook de beoordeling van (nieuwe) statuten op formulering van grondslag en doelstelling valt binnen de taken voor de basiscontributie. Het opstellen van geheel nieuwe statuten, bijvoorbeeld bij een besturenfusie, is een separaat dienstverleningsdossier en wordt als dienstverlening op maat aangemerkt. Sinds medio 2006 heeft de Besturenraad eigen advocaten in dienst zodat u zich ook bij zaken die procesvoering bij de rechtbank vereisen – zoals niet-arbeidsrechtelijke contractuele geschillen boven de € 5.000 – in het gehele traject kunt laten bijstaan door de u vertrouwde advocaat van de Besturenraad. Ook deze uitgebreide dienstverlening is voor u beschikbaar tegen het gunstige ledentarief van € 100 per uur.

Wij vertrouwen erop u met deze nieuwe aanpak nog beter van dienst te kunnen zijn in juridische zaken. Voor nadere informatie kunt u contact opnemen met mr. Ernst Neuerburg, manager Juridische Dienstverlening van de Besturenraad, telefoon 070 348 12 62.

HR-check voor personeelsbeleid

Veel scholen en besturen zijn al een aantal jaren bezig met de toepassing van integraal personeelsbeleid. Nu is het tijd om de balans op te maken. Wat is het effect van de vormgeving van het personeelsbeleid in uw organisatie? Welke elementen zijn succesvol ingevoerd en met welke onderdelen worstelt u nog? Met de HR-check van de Besturenraad krijgt u op deze vragen een antwoord.

Tijdens de HR-check neemt een adviseur van de Besturenraad aan de hand van vragenlijsten interviews af bij medewerkers uit alle lagen van de instelling. Onderwerpen in deze interviews zijn de visie en missie van de school, personeelsbegeleiding, gespreks-cyclus en POP, competentie-ontwikkeling, opleidingsbeleid, loopbaanmanagement en organisatiecultuur. We stemmen uw vragenlijsten af op uw eigen behoeften en prioriteiten.

U krijgt de uitkomsten te zien in een diagnoserapport. Hiermee heeft u een helder overzicht van de sterke en minder sterke kanten van het HR-beleid in uw school. Het diagnoserapport kan de basis vormen voor een actieplan, met duidelijke prioriteiten en vervolgstappen voor uw specifieke situatie. In dit actieplan staat ook wie verantwoordelijk is voor de diverse acties en hoe de resultaten te meten zijn.

Met de HR-check maakt u een kwaliteitsslag én werkt u aan de professionalisering van uw organisatie. Bovendien kunt u met de HR-check gemakkelijk een begin maken met Investors in People, een standaard voor een lerende organisatie waarin ambities en doelen van organisatie, team en individu optimaal op elkaar zijn afgestemd.

U ontvangt voor de uitvoering van de HR-check altijd een offerte op maat. Voor meer informatie kunt u terecht bij Marjan van Hof of Samantha Briscoe, telefoon 070 348 11 48, e-mail mvanhof@besturenraad.nl, sbriscoe@besturenraad.nl.

Communicatie en pr: aanbod en vraag

De Besturenraad heeft voor 2007/2008 als speerpunt gekozen: ondersteuning van de leden in het voor het voetlicht brengen van ons bijzonder onderwijs. Daartoe breiden wij het spectrum aan dienstverlening aan onze leden uit met alle denkbare diensten op het gebied van pr en communicatie. U kunt daarvoor per direct bij ons terecht! U kunt contact opnemen met Guido de Bruin, adviseur communicatie, e-mail gdebruin@besturenraad.nl, telefoon 06 38 49 98 67, of Marcel L. Bos, project-leider communicatiedienstverlening, e-mail mlbos@besturenraad.nl, telefoon 06 23 44 31 59. Tegelijk zijn we in dit verband op zoek naar freelancers die ons bij alles wat gaat over communicatie en pr van scholen kunnen ondersteunen. In het bijzonder zoeken we naar mensen die affiniteit met het christelijk bijzonder onderwijs hebben, ondernemende vakmannen of -vrouwen zijn en vooral: willen overwegen bij gebleken match en voldoende vraag op termijn bij ons in dienst te treden. Bent u dat zelf of weet u iemand, wilt u dan contact opnemen met Guido of Marcel? Onder de gouden tipgevers verdelen we vijf dagdelen gratis advisering – op welk terrein dan ook – van de Besturenraad. Hartelijk dank!

Ten slotte zijn we op zoek naar 'preferred suppliers': communicatieadviesbureaus, website-adviseurs, pr-adviseurs, tekstschrijvers, communicatietrainers etc., kortom: topadviseurs op alle terreinen van communicatie en pr met ervaring in (alle sectoren van) het christelijk onderwijs en verspreid over alle regio's van Nederland.

Tips voor uw leerlingadministratie

Jaarlijks onderzoekt OCW de leerlingenaantallen in het primair onderwijs. Een steekproef van de auditdienst geeft inzicht in de juistheid van de aantallen en de wegingsfactoren die de scholen hebben opgegeven. Verder gaat het om de kwaliteit van de leerlingadministratie en de naleving van de voorschriften. Het onderzoek naar de leerlingenaantallen op 1 oktober 2005 hebben we onlangs besproken met OCW. De belangrijkste bevindingen hebben we voor u op een rij gezet. Het onderzoeksrapport kunt u downloaden van onze website, www.besturenraad.nl > po > ontwikkelingen. De belangrijkste bevindingen zijn:

Leerlingentelling

- In het basisonderwijs blijft het foutpercentage onder de 1 procentnorm. Fouten die gemaakt worden betreffen voornamelijk verkeerde wegingen en het meetellen van leerlingen die niet daadwerkelijk aanwezig waren of meer dan 50 procent ongeoorloofd afwezig waren.
- In het speciaal basisonderwijs ligt het foutpercentage dicht bij de 0 procent. Fouten die gemaakt worden betreffen voornamelijk het onterecht aanmerken van leerlingen als CUMI-leerling.

- In het speciaal onderwijs ligt het foutpercentage in de steekproef op 0,85 procent. Fouten die gemaakt worden betreffen voornamelijk het ontbreken van beschikkingen van de Commissie van Indicatie en kopieën van paspoorten van ouders.

Leerlingadministratie

- Veel scholen weten niet wat de bewaartermijn van documenten is. Artikel 9 van het Bekostigingsbesluit PO zegt dat de gegevens die in de leerlingadministratie zijn opgenomen nog vijf jaar bewaard moeten worden na de datum van uitschrijving van de leerling. Dit geldt ook als de gegevens zijn opgenomen in een geautomatiseerd bestand.
- Scholen zijn niet altijd bekend met de regeling dat leerlingen die meer dan 50 procent ongeoorloofd afwezig waren, niet meegenomen mogen worden in de leerlingentelling.
- Scholen controleren niet altijd de automatische weging van ESIS. Het totale aantal leerlingen klopt dan wel, maar er zijn wel fouten tussen de wegingcategorieën.
- De 0,90 wegingcategorie zorgt nog steeds voor veel verwarring.

AGENDA

BIJEENKOMSTEN BESTURENRAAD APRIL T/M JUNI 2007

DATUM	ACTIVITEIT	DOELGROEP	PLAATS	CONTACTPERSOON
12-09-07	NETWERK KLEINE SCHOOLBESTUREN ALBLASSERWAARD/VIJFHREERENLANDEN	PO	NIEUW LEKKERLAND	H.BRUGGEMAN
13-09-07	NETWERK BOVENSCHOOLS MANAGERS ZUID-HOLLAND ZUID/ZEELAND/WEST-BRABANT	PO	BERGEN OP ZOOM	H. BRUGGEMAN
18-09-07	NETWERK BOVENSCHOOLS MANAGERS MIDDEN-/ZUID-GELDERLAND	PO	VOORST	C. RHEBERGEN
25-09-07	NETWERK KLEINE BESTUURLIJKE SCHAAL UTRECHT/GELDERLAND/FLEVOLAND	PO	OLDEBROEK	C. RHEBERGEN
27-09-07	NETWERK BOVENSCHOOLS MANAGERS UTRECHT	PO	KOCKENGEN	C. RHEBERGEN

MEER INFORMATIE? BEL MET 070 348 11 48.

SERVICE

POSTADRES

Postbus 907, 2270 AX Voorburg

BEZOEKADRES

Oosteinde 114, Voorburg

telefoon: 070 348 11 48

fax: 070 382 12 01

www.besturenraad.nl

BESTELLINGEN

telefoon: 070 348 11 48

fax: 070 382 12 01

e-mail: alg@besturenraad.nl

www.besturenraad.nl > po/vo/bve/ho >
producten bestellen

HELPDESK

telefoon: 070 348 12 80

ma t/m vrij: 9.00 – 17.00 uur

e-mail: helpdesk@besturenraad.nl

VLIET ACADEMIE

telefoon: 070 348 11 81

e-mail: vlietacademie@besturenraad.nl

RELATIEMANAGERS PO

Scholen in het primair onderwijs kunnen voor informatie terecht bij de adviseur in hun eigen regio.

CENTRAAL SECRETARIAAT,

telefoon: 070 348 12 53,

e-mail: hbalk@besturenraad.nl

REGIO ZUID-HOLLAND ZUID/OOST, ZEELAND,
NOORD-BRABANT, LIMBURG

Hans Bruggeman

telefoon: 078 654 00 25

fax: 078 654 00 26

e-mail: hbruggeman@besturenraad.nl

REGIO NOORD-HOLLAND, ZUID-HOLLAND WEST/MIDDEN

Ouko Beuving

telefoon: 023 557 79 23

fax: 023 557 79 24

e-mail: obeuving@besturenraad.nl

REGIO GELDERLAND, UTRECHT, FLEVOLAND

Carla Rhebergen

telefoon: 0318 64 30 50

fax: 0318 64 03 12

e-mail: crhebergen@besturenraad.nl

REGIO GRONINGEN, FRIESLAND, DRENTHE, OVERIJSEL

Wob van Beek

telefoon: 0522 46 44 03

e-mail: wvanbeek@besturenraad.nl

RELATIEMANAGERS VO, BVE EN HO

Scholen in het voortgezet onderwijs kunnen voor informatie contact opnemen met onze adviseurs.

VO:

Kees Jansen,

e-mail: kjansen@besturenraad.nl

Harm Jan Luth,

e-mail: hjluth@besturenraad.nl

BVE/HBO/WO:

Marianne Beelaerts,

e-mail: mbeelaerts@besturenraad.nl

Swier Frouws,

e-mail: sfrouws@besturenraad.nl

HBO/WO:

Marcel Bos,

e-mail: mlbos@besturenraad.nl

SBM DIGITAAL

De artikelen van SBM kunt u als pdf-bestand downloaden van onze site. Maakt u gebruik van onze teksten, wilt u daarbij dan de bron vermelden?

DIGITALE NIEUWSBRIEF

Wekelijks verschijnt onze digitale Nieuwsbrief met het laatste nieuws uit het onderwijsveld en uit onze organisatie. Via onze homepage kan iedereen zich gratis voor deze nieuwsbrief opgeven.

PRODUCTEN EN DIENSTEN

Op onze website treft u steeds de meest actuele gegevens over onze producten, cursussen en diensten. Bovendien vindt u bij 'producten downloaden' handige modellen op alle beleidsterreinen.

ELKE WEEK DE DIGITALE NIEUWSBRIEF:

Het laatste
nieuws

Informatie
die u aangaat

Nieuwe
producten

Vacatures

Actueel en informatief: onze digitale Nieuwsbrief wijst u de weg naar het laatste onderwijsnieuws en de producten van de Besturenraad. Meld u aan voor een **gratis** abonnement op www.besturenraad.nl